

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

จักรพงษ์ มนัสพิทักษ์ชัย

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ISBN 974-09-2658-4

ROLES OF LOCAL GOVERNMENT IN ECOTOURISM DEVELOPMENT:
A CASE STUDY OF KHAO NAM KHANG NATIONAL PARK,
NA THAWI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

JAKKAPONG MANUTPITUKCHAI

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
(POLITICAL SCIENCE)

2006

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ISBN 974-09-2658-4

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง อำเภอนาทวี
จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้เขียน นายจักรพงษ์ มั่นสพิทักษ์ชัย

คณะ รัฐศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

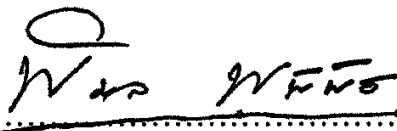
รองศาสตราจารย์สนธิ์ บางยี่ขัน

ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์ ดร. จิรโชค วีระสย

รองศาสตราจารย์ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุทธิพิธ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

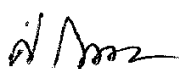
.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สนธิ์ บางยี่ขัน)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. จิรโชค วีระสย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง อำเภอนาทวี
จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้เขียน นายจักรพงศ์ มนต์พิทักษ์ชัย

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา รัฐศาสตร์

ปีการศึกษา 2549

1. รองศาสตราจารย์สนธิ บางยี่ขัน ประธานกรรมการ
2. ศาสตราจารย์ ดร. จิร โชค วีระสย
3. รองศาสตราจารย์ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนา
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) เพื่อศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวใน
เชิงนิเวศ

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์
บุคคลสำคัญจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 แห่ง คือ คลองขวาง ทัพช้าง
ประกอบ และคลองทราย องค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวอยู่ใกล้เคียงกับอุทยานเขา
น้ำค้างในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศแบ่งหน้าที่ได้ 5 ประการ คือ
การเผยแพร่วิวทัศน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่ประชาชนในพื้นที่ การจัดให้ประชาชนมี
ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ การประสานงานระหว่างองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดตั้งเครือข่ายปฏิบัติการสำหรับการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนและโครงการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อแนะนำที่
เที่ยวใหม่ ๆ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในความปลอดภัย และการประเมินผล
การปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสี่แห่งได้ปฏิบัติหน้าที่ทั้ง 5 ประการใน
กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ปัญหาอุปสรรค คือ การสื่อความเข้าใจที่ไม่อาจทำให้เกิดความเข้าใจต่อกันใน
หมู่ประชาชนในพื้นที่ และความไม่คล่องตัวในการตัดสินใจของสมาชิกในเครือข่าย
ปฏิบัติการ

The findings are:

1. The ecotourism development process can be categorized into 5 functions: the dissemination of ecotourism concepts among people in the area, the provision of people participation in arranging ecotourism activities, the coordination of involved local government to form an operation network for ecotourism, the utilization of mass media and public relation programs to introduce unseen attractions and to assure safety to the public, and the performance evaluation of the involved local government concerning ecotourism development activities.

2. All four TAOs, which are the units of analysis, perform all five functions in the ecotourism development process.

3. Problems and obstacles are: ineffective communication to enhance mutual understanding among people in the area, and inefficient decision-making among members in the operation network.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงนี้ ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้เพราะผู้เขียนได้รับความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่านด้วยกัน ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สนธิ์ บางยี่ขัน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประธานกรรมการ ศาสตราจารย์ ดร. จิตร โชค วีระสย ศาสตราจารย์ ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ กรรมการ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเป็นอย่างดีที่รับฟังความคิดเห็นของผู้เขียนและเสนอแนะความคิดที่ดีมีประโยชน์ให้แก่ผู้เขียนตลอดมานับได้ว่าเป็นการเปิดปัญญาในด้านความรู้ของผู้เขียนให้ก้าวขึ้นไปในอีกระดับหนึ่ง ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ สุขวิรัช ที่คอยแนะนำและช่วยเรียบเรียงบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และผู้เขียนก็ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อจ๋านงค์ คุณแม่แพ้ว มนต์พิทักษ์ชัย บุคคลสำคัญที่สุดผู้เป็นแรงผลักดันที่เป็นกำลังใจและบันดาลสิ่งที่ดีที่สุดในให้แก่ข้าพเจ้าเสมอมา ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่คอยให้ความช่วยเหลือและสละเวลาอันมีค่าให้ผู้เขียนจนผลงานการศึกษาวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณสำหรับ คุณนิรชัย ศรีใจ คุณจตุพล ดวงจิตร คุณสุเทพ ขะหรีดาโอ๊ะ และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำรวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้เขียน

จักรพงศ์ มนต์พิทักษ์ชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
สารบัญภาพประกอบ.....	(11)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	4
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	5
คำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	6
ขอบเขตของการศึกษา.....	7
วิธีการศึกษา.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	8
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	9
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	10
แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	13
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	27
แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51

	หน้า
บทที่	
3 ประวัติโดยทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง.....	53
ประวัติความเป็นมา.....	53
4 ผลการศึกษา.....	59
5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	79
สรุปผลการศึกษา.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	83
ภาคผนวก	
ก สัมภาษณ์ความคิดเห็นข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	86
ข รายละเอียดตำบล หมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่ในเขต/และติดต่อกับ เกี่ยวอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง	88
ค โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการ อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน.....	93
ง รายงานสรุปผล	99
บรรณานุกรม.....	112
ประวัติผู้เขียน	115

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล.....	42
2 แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน์อย่าง สิ่งแวดล้อมประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่บนโลก เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นสามารถมองเห็นและจับต้องได้และที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องไม่ได้สิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันและมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก การดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเมื่อสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งเปลี่ยนแปลงทันที จะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมอีกอย่างหนึ่งเสื่อมสภาพหรือถูกทำลายจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมอีกอย่างหนึ่งทันทีซึ่งมีผลทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์เลวลงด้วย เช่น ต้นไม้ถูกทำลายจะส่งผลให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำดินพังทลาย หรือฝนไม่ตกตามฤดูกาล อากาศแปรปรวนและร้อนขึ้นหรือการที่อากาศเป็นมลพิษอันเนื่องจากมีก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์สูงซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์หรือน้ำในแม่น้ำลำคลองถ้ามีการทิ้งขยะมูลฝอยของเสียลงในน้ำทำให้ปลาหรือสิ่งมีชีวิตในน้ำอยู่ไม่ได้หรือตายไป มนุษย์ไม่สามารถที่จะนำน้ำมาใช้เพื่ออุปโภคบริโภคได้หรือดินที่ถูกทำลาย เช่น จากการชะล้างของฝนหรือน้ำป่าไหลบ่าจะทำให้พืชและสิ่งอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในดินถูกทำลายไปด้วย

นอกจากนี้สัตว์ป่าซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติก็มีประโยชน์ต่อมนุษย์และระบบนิเวศ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหาทดแทนได้ทั้งในแง่คุณค่าและประโยชน์ทั้งในด้าน

เศรษฐกิจ วิชาการและอื่น ๆ สัตว์ป่าเป็นส่วนประกอบของธรรมชาติที่ทำหน้าที่รักษาคุณ
แห่งธรรมชาติไว้ด้วย กระบวนการที่มนุษย์อาจจะไม่เข้าใจหรือเห็นได้ชัดเจน การสูญเสีย
สัตว์ป่าชนิดใดชนิดหนึ่งไปจะทำให้คุณแห่งธรรมชาติเสียไปด้วย เช่น นก แผลง ที่ช่วย
กำจัดศัตรูพืช เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมนุษย์
จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่คืออยู่ที่ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมนั่นเอง (อุดม เขยกิจวงศ์,
2548, หน้า 81)

อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญทาง
ระบบนิเวศวิทยาซึ่งมีความสวยงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่ว่าจะเป็นทัศนียภาพอัน
งดงาม น้ำตก ถ้ำ และภูเขา หรือดอกไม้ และสัตว์นานาชนิด ที่มีความสำคัญ การจัดตั้ง
อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย เมื่อหลังสงครามครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ความพยายามในการ
จัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย เริ่มจริงจังและเกิดผลสำเร็จมากขึ้น โดยสาเหตุสำคัญ
เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในประเทศทำให้ความบีบ
คั้นทางเศรษฐกิจมีมากขึ้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกเปลี่ยนเป็นชุมชนและพื้นที่เกษตร
ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นไร่ร้าง และป่าเสื่อมโทรมสัตว์ป่าถูกนำมาเป็น
สินค้าและอาหาร บางชนิดอยู่ในสภาพที่กำลังจะสูญพันธุ์และบางชนิดถึงกับสูญพันธุ์ไป
กรมป่าไม้ในขณะนั้น จึงเสนอรัฐบาลให้กำหนดพื้นที่ป่าไม้หลายแห่งเป็นอุทยานแห่งชาติ
แต่เนื่องจากขาดงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการให้เป็น
ผลสำเร็จ จึงให้ประกาศเป็นวนอุทยานไปก่อนแต่พื้นที่เหล่านั้นได้รับการจัดตั้งเป็น
อุทยานแห่งชาติในเวลาต่อมาโดยเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2505 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมผืนป่ากว่า 1.3 ล้านไร่ ในจังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก
และสระบุรี ได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย และหาก
นับตั้งแต่เริ่มมีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จนถึงปัจจุบันได้มีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไป
แล้ว จำนวน 103 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่เกือบ 33 ล้านไร่หรือกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่
ประเทศและยังมีอุทยานแห่งชาติที่อยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งอีก 45 แห่ง ซึ่งครอบคลุม
พื้นที่อีกเกือบ 13 ล้านไร่ (มิถุนายน 2547) (อุดม เขยกิจวงศ์, 2548, หน้า 113)

ความสำคัญและปัญหา

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กลายมาเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตเร็วที่สุดในแวดวงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแต่ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เป็นแนวคิดใหม่ที่ยังมีความสับสนมีการถกเถียงและการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันในหลายด้านด้วยกัน สังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ด้านเทคโนโลยี ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุนิยมทองแต่ในขณะเดียวกันความเจริญเหล่านี้ได้เป็นผลสะท้อนกลับมาสร้างปัญหาให้กับมนุษย์ทั้งในเมืองใหญ่และชุมชนชนบทเพราะการทำลายธรรมชาติและ การนำธรรมชาติมาสนองความต้องการและเป็นวัตถุดิบเพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับมนุษย์และจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างขาดความสำนึกและฟุ่มเฟือยจนธรรมชาติถูกทำลายจนขาดความสมดุลทำให้เกิดภัยธรรมชาติเกิดขึ้นมากมายจนทำให้มนุษย์เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาธรรมชาติและอนุรักษ์ระบบนิเวศทางธรรมชาติมากขึ้น ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นพลังขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาปีหนึ่งเป็นจำนวนมหาศาล ถือเป็นรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกประเภทต่างๆ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศรัฐบาลจึงได้พยายามวางแผนการจัดการเพื่อที่จะผลักดันประเทศไทยให้รองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ได้มีการนำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติที่โดดเด่นสวยงาม ความน่าสนใจและแปลกใหม่ของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและการคงความเป็นชาติดั้งเดิมเป็นจุดขายที่สำคัญแต่ในขณะที่มีการกระตุ้นการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้เกิดความเจริญขึ้นในท้องถิ่นอย่างรวดเร็วทำให้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นและยังทำให้ธรรมชาติไม่มีเวลาฟื้นตัวอันส่งผลให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายและขาดความสมดุลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและเกิดภัยธรรมชาติเช่น คลื่นยักษ์ซึนามิที่ทำลายชีวิตมนุษย์ไปนับแสนและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลที่ต้องใช้เวลาฟื้นตัวนานหลายสิบปี เป็นต้น

ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดนโยบาย วิธีการและการจัดการการจัดทำแผนพัฒนาที่จะมีวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อรองรับต่อสภาวะการณ์เจริญเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อรักษาธรรมชาติให้คงอยู่และไม่ถูกทำลายไปพร้อมกับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมส่วนใหญ่เกิดจากตัวนักท่องเที่ยวที่ไร้ระเบียบวินัย และขาดจิตสำนึกแล้วยังเกิดจากผู้ประกอบการธุรกิจที่มักง่ายโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น การทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การรुकกล้าพื้นที่ป่าสงวน การไม่เคารพกฎธรรมชาติด้วยการรับนักท่องเที่ยวแบบไม่จำกัดจำนวนทำให้ธรรมชาติบอบช้ำและไม่มีเวลาพักฟื้นตัว มีการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อสนองอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังเกิดจากการขาดการประสานงานกันในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่คอยให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
2. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

- 1.1 เอกสารทางวิชาการ หนังสือราชการ และหนังสือทั่ว ๆ ไป ที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 บทความ วารสารหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 1.3 แนวคิดจากทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

2. การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อที่จะทราบถึงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการปฏิบัติงานว่ามีวิธีการดำเนินการอย่างไร โดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สัมภาษณ์ 7 คนคือ

2.1 องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองขวาง ประกอบด้วย นายฉลอง แก้วโสภากสมาชิกรัฐสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นายเจริญ ชูรักษา นายกองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นายกิจนันทร์ เพ็ชรชุม ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวีจังหวัดสงขลา

2.2 องค์กรบริหารส่วนตำบลทับช้าง ประกอบด้วย นายณัฐวุฒิ คงจันทร์ นายกองค์กรบริหารส่วนตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี นางสาวนนทวัลย์ แก้วมรกฏ ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

2.3 องค์กรบริหารส่วนตำบลประกอบ ประกอบด้วย นางสาวศิริวรรณ โชติพนัง ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลประกอบ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

2.4 องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองทราย ประกอบด้วย นายพยอม สังข์ทอง ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองทราย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาซึ่งใช้การสัมภาษณ์เครื่องมือในการวิจัยโดยการสัมภาษณ์จะเป็นในลักษณะที่มีการกำหนดโครงสร้าง (structured interview) และจากประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าได้เป็นคนในพื้นที่ได้สัมผัสและได้สังเกตการณ์การทํากิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงทำให้รู้ความเป็นไปของชุมชนรวมทั้งการทำงานขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สนทนาพูดคุยกับผู้เกี่ยวข้องและได้เดินทางไปทำการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของลักษณะคำถามอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น 5 ด้านคือ

1. ความสัมพันธ์ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. กระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ค่านิยมศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยอย่างถูกต้องเต็มศักยภาพของบุคคล ชุมชน เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน้อยอย่างยั่งยืน

การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจปกครองจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยด้วยตนเอง

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานภาพที่ได้กระทำ หรือปฏิบัติงาน หรือหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์กร หมายถึง การรวมตัวของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำกิจกรรมหรืองานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการจัดสร้างของกิจกรรมหรืองานนั้นออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อแบ่งงานให้สมาชิกในองค์กรดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จังหวัด สงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ของการศึกษา

เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จังหวัดสงขลาประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง องค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบ โดยเขตการศึกษาจะอยู่ในเขตอำเภอนาทวีทั้งหมด ตามสภาพการปกครองพื้นที่ของอำเภอนาทวี

ขอบเขตเนื้อหาผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จังหวัดสงขลา
2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. กระบวนการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ความสัมพันธ์ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ทางด้านศักยภาพในบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดย

1. ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนในการดูแลและพัฒนา รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างคือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบ องค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย โดยเน้นบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงบทบาท กระบวนการ จัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ทำให้ทราบถึงวิสัยทัศน์ ความรู้ และทัศนคติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ทำให้ทราบถึงความต้องการ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่แท้จริงในท้องถิ่น เพื่อเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ คือ

1. การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสนทนาพูดคุยอย่างเป็นทางการในรายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับ ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทตามสถานภาพ ปัญหาอุปสรรคความต้องการของชุมชน
2. การแจกแบบสอบถามแก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นช่วยให้ข้อมูลและตอบแบบคำถามของผู้ศึกษา

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บได้ในส่วนที่เป็นเอกสารและเป็นผลมาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้ศึกษาจะนำมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์จะออกมาในรูปเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไป กระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลกระทบที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหา อุปสรรคและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงความต้องการของชุมชนในเขตและรอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง วิเคราะห์ เปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาไว้ 3 หัวข้อคือ

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ซึ่งทั้ง 3 หัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะนำมาวิเคราะห์ร่วมกันในบทที่ 5 ดังนั้นในบทนี้ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เพื่อเป็นกรอบความคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นคำที่ผสมกันระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

กับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการ
สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อ
การรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน(อุดม เขยกิจวงศ์, 2548, หน้า 81)

Alizabeth Boo (อ้างถึงใน ยุวดี นิรัตน์ตระกูล, 2538, หน้า 3) เป็นผู้คลุกคลีอยู่กับ
งานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาตินอเมริกา และหมู่เกาะแคริบเบียน และได้เขียน
รายงานเรื่อง “Ecotourism: The Potentials and Pitfalls” ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อัน
เนื่องมาจากมีรายได้สำหรับการดูแลพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่น และการสร้าง
จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ
การท่องเที่ยวอย่างมี ความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติต่อเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และ
วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการ
เรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมของท้องถิ่น
เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาบบนิเวศแบบยั่งยืน

นวรรตน์ ไกรพานนท์ (อ้างถึงใน พรเพ็ญ จริญญาตมถ, 2542, หน้า 14) ได้ให้
ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-tourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสัญจร
จะเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรสำคัญได้แก่

1. The Ecotourism Soceity (TES)
2. The World Tourism Organization (WTO)
3. The World wild Fund for Nature (WWF)
4. The World Resources Institute (WRI)
5. The National Aububon Soceity (NAS)
6. Tourism Concern and the Council of Europe

หน่วยงานหรือบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานเหล่านั้น ได้ให้คำนิยามหรือความหมาย
ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือนิเวศสัญจร ไว้มากมาย แต่ที่เป็นสาระสำคัญพอสรุปได้
คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่าย มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมโดยตรง และเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการส่งเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ในขณะเดียวกัน จะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

Wilderness (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการท่องเที่ยวที่มีนิเวศวิทยาเป็นรากฐาน หรือการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นรากฐานที่มั่นคง และนอกจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นการท่องเที่ยวชม โดยปกติ แล้วยังจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ และนิเวศวิทยาของจุดสนใจทางธรรมชาติอีกด้วย หมายความว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นในเรื่อง

1. กำเนิดถึงคุณค่าทางธรรมชาติ และยอมรับว่าจุดประสงค์ของอุทยานแห่งชาติ เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และสภาพภูมิทัศน์

2. ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว และการเดินทางให้ยั่งยืนตลอดไป ทั้งทางด้านนิเวศและวัฒนธรรม

3. ส่งเสริมและมีการกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์ และการลงทุน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
4. พัฒนาจิตสำนึก ความรับผิดชอบของประชาชนและรากฐานสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. ให้การศึกษา และจูงใจนักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วม และรู้สึกซาบซึ้งถึงคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติและธรรมชาติ

จากคำนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศด้วยความระมัดระวังที่จะไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำลายคุณค่าหรือกระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศและในขณะเดียวกันช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 9-13) การเปลี่ยนแปลงทิศทางของการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในราวคริสต์ศักราชที่ 1980 ที่มีการเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว (Alternative Tourism) ในรูปการนำเสนอ (Label หรือ Form ต่าง ๆ เช่น Appropriate, Soft, Green, Sustainable และ Ecotourism) เป็นต้นซึ่ง Ecotourism เป็นรูปแบบที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทย Ecotourism

จากบัญญัติ ศัพท์ของ Ecotourism เป็นภาษาไทยได้มีการเสนอและประยุกต์ใช้หลายคำ โดยเฉพาะคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นิเวศสัญจร นิเวศท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นศัพท์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จากการศึกษา

แนวความคิด ปรัชญา รูปแบบและการจัดการที่มีรูปแบบเฉพาะของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ น่าจะเป็นบัญญัติศัพท์ที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนของการท่องเที่ยวที่มุ่งรักษาระบบนิเวศ อันเป็นความจำเป็นในการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศอย่างใกล้ชิด

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism, 2545, หน้า 13-16) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและของทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development-Agenda 21) โดยเมื่อพิจารณาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่ จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมในบางส่วนของการท่องเที่ยวทุกรูปแบบในกลุ่มที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จุดมุ่งหมายสูงสุด (Super Goal) ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายเฉพาะในระยะแรกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงประกอบด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545, หน้า 5)

1. ให้มีแหล่งวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ที่ได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ พื้นฟู และรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้โดยมีการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
2. ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ อันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม

3. ให้มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันและมีการศึกษาร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ต้องมีการจัดการ อย่างมีส่วนร่วมที่จะเสมอภาคเป็นธรรมของประชาชนท้องถิ่นในกระบวนการท่องเที่ยวในด้านการจัดการ กำกับดูแล และการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนสามารถรักษาวิถีชีวิตที่ดีชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ

4. ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร โดยคงรักษาสีงแวดล้อมที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ และมีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

5. ให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในประเทศอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป และมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวอนุรักษ์ จะเห็นได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไปด้วย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่รักและหวงแหนทรัพยากรของคนไว้เพื่อประโยชน์ของตนเองและประเทศชาติ ดังนั้นจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ระหว่างรัฐและประชาชนในเรื่องของการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติ

ความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในขณะที่ประเทศไทยยังมีปัญหาในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีทั้งการแย่งชิงทรัพยากร โดยทั่วไปจะเป็นเรื่องของการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างผลประโยชน์ของรัฐ ของประชาชนและของปัจเจกชน และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและยังคงต้องการใช้ทรัพยากรอยู่มาก จึงทำให้รัฐและองค์กร

เอกชนพยายามที่จะหาทางแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวหมดไป ดังนั้น แนวคิดแบบการท่องเที่ยวแบบนิเวศจึงเป็นทางออกที่จะทำให้ลดปัญหาระหว่างผู้ใช้กับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลหรือมีพอที่จะใช้ไปได้นาน ๆ เท่าที่จะนานได้หรือเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน จึงได้มีการศึกษาเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และใช้ได้ยาวนานและคงอยู่ตลอดไป ซึ่งหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 7)

1. เป็นแหล่งธรรมชาติ (Nature-based) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติซึ่งเน้นลักษณะสำคัญทางชีวภาพ กายภาพและวัฒนธรรม กล่าวคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติซึ่งอาจจะรวมถึงส่วนของวัฒนธรรมในแหล่งธรรมชาติอีกด้วย

2. มีความยั่งยืนทางนิเวศ (Ecologically Sustainable) รูปแบบการท่องเที่ยวควรจะเอื้ออำนวยให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม คือ เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

3. ให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม (Environmentally education) การให้ความรู้ทางธรรมชาติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่างจากการท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบอื่น ๆ การให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีความสนุกและมีความหมาย

4. ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น (Locally Beneficial) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเกิดประโยชน์ให้แก่คนท้องถิ่นมากที่สุดกล่าวคือทำให้เกิดการจ้างงานการใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นกิจการที่คนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ นอกจากนั้น คนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย และรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งควรมีการนำมาใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourist Satisfaction) ความพอใจของนักท่องเที่ยวในการหาประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสิ่งสำคัญในการอยู่รอดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังต้องรวมถึงการมีส่วนร่วมถึงการมีเสถียรภาพของการเมืองเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย

การสัมมนาระดับนานาชาติเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาชุมชน” ที่จัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนมกราคม 2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการนิยามความหมายว่าเป็น “การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมในการสัมมนาครั้งนั้น นักวิจัยจากสมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The Ecotourism Society) ได้นำเสนอหลักการ พื้นฐาน 7 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

ประการแรก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องหลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว

ประการที่สอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม

ประการที่สาม รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการเขตอนุรักษ์

ประการที่สี่ ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง จะต้องเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประการที่ห้า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผน และการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างหลักประกันว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของศักยภาพในการรองรับ (carrying capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่น

ประการที่หก รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ประการที่เจ็ด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิด ซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการ

ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ตลอดจนการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง อนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน และจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อมอย่างแท้จริง หลักการพื้นฐานทั้งเจ็ดประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น แม้จะครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน แต่ก็ยังขาดมุมมองสำคัญเกี่ยวกับบทบาท และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยเนื้อแท้ความจริงแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อวางอยู่บนแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนไว้เป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรมีสูตรสำเร็จรูปแบบที่ตายตัวหรือนโยบายที่มีมาตรฐานเดียว หากแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนาและก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดหลัก 5 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ในลักษณะเช่นนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมิได้เป็นปรากฏการณ์ที่หยุดนิ่งไร้ความเคลื่อนไหวหากแต่เป็นการปรับตัวของชุมชนโดยสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับมหภาค การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและธรรมชาติแวดล้อม เป็นแนวคิดที่ช่วยให้เราสามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอก และช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน การที่ภาคเอกชนเข้ามาผูกขาดธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และความเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และความเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว อาจทำให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีผลในด้านของการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมธรรมชาติและ ความยากจน เพราะชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการท่องเที่ยวและไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของการพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การพิจารณาการท่องเที่ยวในบริบทของการพัฒนาที่เน้นทิศทางเดียว คือ การ

เจริญเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจเท่านั้น ช่วยให้เราทำความเข้าใจกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสังคมภายนอกได้อย่างชัดเจน

แนวคิดประการที่สองคือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมิติของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตในระบบนิเวศเดียวกันโดยไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด ในลักษณะเช่นนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นทำการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเป็นธรรม ภายใต้อหัตถการที่ว่าคนที่ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา นั่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ธรรมชาติให้มีลักษณะเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น โดยเน้นการรักษาสภาพความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า สายน้ำ ผืนป่า นก และสัตว์ป่าไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม และชุมชนได้ประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวในขณะเดียวกัน มีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวออกไปในวงกว้าง เพื่อให้สมาชิกของชุมชนทั้งหมด ได้รับอานิสงส์จากการท่องเที่ยวโดยตรง การพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของความสัมพัทธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติช่วยให้เรามองเห็นว่าความเป็นธรรมชาติทางสังคม เป็นเงื่อนไขสำคัญของเป็นธรรมชาติของระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ มิใช่บนพื้นฐานของสำนึกในคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมเท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับหลักการสำคัญของการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่ทำการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมได้รับประโยชน์โดยตรงจากการกระทำของตน

แนวคิดประการที่สาม คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมิติทางวัฒนธรรม ในลักษณะเช่นนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการให้ความเคารพแก่อัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีวิถีชีวิต และจารีตประเพณีแตกต่างกันออกไป มุมมองทางด้านวัฒนธรรมเน้นการให้ความเคารพแก่ศักดิ์ศรี และสิทธิในทางด้านวัฒนธรรมเน้นการให้ความเคารพแก่ศักดิ์ศรี และสิทธิในทางเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มิใช่มองคนเป็นสัตว์ประหลาด และเปิดโอกาสให้การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการละเมิดจาบจ้วงความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนท้องถิ่น ในทางตรงกันข้าม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีสำนึกและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีของตน สามารถ

อธิบายให้คนนอกหรือนักท่องเที่ยวได้รู้และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร เพื่อให้ทั้งชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันเป็นบ่อเกิดแห่งความเข้าใจ และเอกภาพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์

แนวคิดประการที่สี่ คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม หรือความพยายามของชุมชนในการปรับตัวภายในบริบท และสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรและการประกอบอาชีพของชาวบ้านกับระบบนิเวศ ตลอดจน การสร้างสรรค์ความเป็นธรรมภายในสังคมและการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับการเอารัดเอาเปรียบจากบริษัทนำเที่ยวจากภายนอกบ่อยครั้งที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมิได้จำกัดตัวเองอยู่แต่มีการรวมตัวกันของชุมชนหลายแห่งเป็นเครือข่าย เพื่อทำการจัดการทรัพยากรร่วมกัน หรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกัน เป็นต้น ในแง่นี้การจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นขบวนการปรับตัวทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในระดับชุมชนและระดับเครือข่ายภายในบริบทของระบบนิเวศชุดหนึ่ง เพื่อทำการปกป้องผลประโยชน์และทำการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากแง่มุมของขบวนการทางสังคม ทำให้เราจำต้องให้ความสำคัญกับการจัดองค์กรสังคมทั้งในระดับชุมชนและระดับเครือข่าย เพื่อทำการบริหารจัดการ โปรแกรม การท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อจัดการทรัพยากรและสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอกอย่างเป็นระบบ

แนวคิดประการที่ห้า คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยนัยนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือก เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเองบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และยังเป็นความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมไปพร้อมกันในสถานะที่ชุมชนชนบทมากมายแห่งทั่วประเทศกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤติในด้านของความยากจนและปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของคำตอบในการแก้ปัญหาอันพึงได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการนำเอารายได้จาก

การท่องเที่ยวมาใช้ในโครงการพัฒนาชุมชนด้วยตัวเองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านของ การสร้างกองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงานในการประดิษฐ์หัตถกรรม พื้นบ้าน และการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากร พันธุ์กรรม การอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์พืชพื้นบ้าน และการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น กับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เป็นต้น ภายใต้กรอบความคิดดังกล่าวข้างต้นเราจึงอาจนิยาม ความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ว่าเป็นการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนใน ระดับชุมชน และ/หรือ ในระดับเครือข่ายภายในระบบนิเวศชุดหนึ่ง เพื่อแสวงหาทางเลือก ในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการจัดการและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแวดล้อมสำหรับการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการใช้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้น การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature) เป็นหลัก มีการจัดการรักษาสสิ่งแวดลอม (environmental management) และการให้ การศึกษา (education) แก่ผู้เกี่ยวข้องสำหรับประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะกำหนดคำ จำกัดความในลักษณะที่ทำให้เกิดความชัดเจนในหมูผู้ที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดลอมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ของท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงครอบคลุมองค์ประกอบหลัก (key elements) 4 ด้าน (มิติ) ที่ประกอบด้วย การพิจารณาพื้นที่การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้อง และรูปแบบการจัดการซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (อุคม เขยกิจวงศ์, 2548, หน้า 82-83)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ไม่มี ผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมและสังคมมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์

ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmentally education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพใน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. นโยบายแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมของประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวนั้นสามารถคงอยู่ได้อย่างยืนยาวและสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้นอย่างเต็มที่และยาวนาน จึงได้มีการกำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ (อุคม เขยกิจวงศ์, 2548, หน้า 107-110)

1.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรืองดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและพื้นด้วยาก

1.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรม

เดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

1.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

1.4 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริหาร การแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

1.5 ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

1.6 นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

1.7 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

1.8 มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

1.9 จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ Code of Conduct แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

1.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับใน

2. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีดังนี้
(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 10-11)

2.1 กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

2.2 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่พุทธศาสนา พื้นที่เอกชนและเขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3 วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขอบเขตของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เขตกันชน และเขตพื้นที่ฟู

2.4 สนับสนุนการพัฒนากลุ่มท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้

2.5 สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

2.6 กำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้นและให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรฐานถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

2.7 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบและการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว

2.8 สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ในการวางแผนและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 8)

3.1 พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชน และประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3.2 สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการร่วมมือ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการ แต่ละระดับ

3.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

3.4 ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

3.5 แก้ไขปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่นตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแลและจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

3.6 สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

3.7 สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

3.8 สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทางสังคมให้มีโอกาสในการเข้าช่วยเหลือและยกระดับการมีส่วนร่วมตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนและองค์กรจัดการธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

จากนโยบายหลักและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าเป็นการมุ่งเน้นในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่าและใช้อย่างทะนุถนอมเพื่อให้มันคงอยู่ตลอดไปหรือนานเท่าที่จะนานได้ หรือให้มีการกระทบกระเทือนกับสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุดหรือไม่กระทบกระเทือนเลย โดยให้หน่วยงานในท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหรือเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ทะนุถนอมให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่ต่าง ๆ คงอยู่หรือให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนและถูกต้อง

4. สภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาล โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษาถึงเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมาโดยตลอด ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่อยู่ภายใต้ความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและภายใต้แนวคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืนทำให้พบกับปัญหามากมายในทางการปฏิบัติต่าง ๆ ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 7-12)

4.1 ปัญหาการขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลาย ๆ แห่งที่ไม่สามารถประสบผลสำเร็จ มีสาเหตุมาจากการขาดระบบการจัดการและบริหารงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งเรื่องขององค์กรบริหารที่เปลี่ยนผู้บริหารตามวาระทำให้ นโยบายเปลี่ยนไปเรื่องงบประมาณที่ไม่มีการดูแลบริหารอย่างชัดเจนทำให้ขาดงบประมาณในการบริหารโครงการและดูแลรักษาพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ปัญหาความล่าช้าและช่องโหว่ของกฎหมาย ถ้าพิจารณาในแง่ของกฎระเบียบปฏิบัติที่ใช้บังคับในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวแล้ว พบว่ากฎหมายบางฉบับยังไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ความซ้ำซ้อน หรืออาจมีความขัดแย้งกันเองในตัว ทำให้เกิดการแย่งกันหรือเกี่ยงกันปฏิบัติ ขาดการประสานงาน

4.3 ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนา ปัญหาที่พบโดยมากคือการที่ประชาชนหรือท้องถิ่นไม่มีความรู้ในเรื่องวิธีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกต้อง จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งถูกทำลายลงไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น บูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานอย่างไม่ศึกษาประวัติศาสตร์ ทำให้กลายเป็นการตัดแปลงต่อเติม โบราณสถานจนเสื่อมคุณค่าลงไป

4.4 ปัญหาการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เกิดขึ้นเนื่องจากการมุ่งหวังที่จะกอบโกยผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวอย่างเกินพอดี ขาดความยั่งยืนหรือจิตสำนึกถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาในระยะยาว ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้ตามต้องการ

จากปัญหาเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม หรือหมดไป จึงต้องพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

ความหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

คำว่า “การปกครองท้องถิ่น” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Local Government” แบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ

ระบบแรก เป็นการปกครองท้องถิ่นตามแบบฉบับของยุโรปซึ่งมีประเทศฝรั่งเศสเป็นแม่บท

ระบบที่สอง เป็นการปกครองท้องถิ่นตามแบบฉบับของอังกฤษ การปกครองท้องถิ่นทั้งสองระบบนี้ มีความแตกต่างในหลักการที่สำคัญในอันที่จะให้ความหมายว่า “Local Government” คืออะไร มีหลักการและความสำคัญอย่างไรความคิดเกี่ยวกับการ

ปกครองท้องถิ่นนั้น ทางด้านฝรั่งเศสถือว่ามีความสำคัญรองจากการปกครองของรัฐบาลกลาง กล่าวคือประเทศฝรั่งเศสมีแนวความคิดว่า การปกครองประเทศนั้นความสำคัญอยู่ที่รัฐบาล ส่วนการปกครองท้องถิ่นนั้น เป็นผลที่เกิดจากการที่รัฐบาลกลางได้พิจารณาแบ่งอำนาจให้ปฏิบัติจัดทำ ฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีรูปลักษณะอย่างไร มีขอบเขตอำนาจแค่ไหน เพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของรัฐบาลกลางเป็นสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นฝรั่งเศสยังมีแนวความคิดว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ต้องขึ้นต่อและอาจจะเป็นอันตรายแก่ความเป็นประชาธิปไตยระดับชาติได้ ถ้าท้องถิ่นมีอำนาจมากขึ้นเท่าใด ก็จะเป็นอันตรายต่อความเป็นประชาธิปไตยของชาติมากขึ้น

ส่วนแนวความคิดทางด้านอังกฤษนั้นมีลักษณะตรงข้ามกับแนวความคิดของฝรั่งเศส อังกฤษเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นหัวใจของการปกครองประเทศ เพราะการปกครองท้องถิ่น ไม่เพียงแต่ให้สิทธิแก่ราษฎรในท้องถิ่นได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และนำเอาความคิดนั้น ไปปฏิบัติเท่านั้น หากแต่ยังเป็นแนวการเสริมสร้างให้ราษฎรมีความกระตือรือร้นสนใจกิจกรรมทางการเมืองการปกครองอย่างสม่ำเสมอ อันจะเป็นการป้องกันมิให้ผู้ใดผู้หนึ่งที่มีความคิดรุนแรง ปฏิบัติการอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวมได้ เพราะราษฎรในท้องถิ่นย่อมถือเป็นข้อผูกพันอย่างเคร่งครัดในการที่จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าระบบฝรั่งเศสนั้นถือว่ารัฐมีอำนาจสูงสุดและเด็ดขาด ฉะนั้นในการปกครองรัฐบาลกลางจึงมีอำนาจเด็ดขาดและยึดหลักการรวมอำนาจไว้กับส่วนกลางเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นแต่เพียงตัวแทนของรัฐบาลกลาง แม้จะได้รับการปกครองตนเองบ้างแต่ก็ โดยมีข้อจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับอังกฤษแล้วประชาชนในฝรั่งเศสมี โอกาสที่จะวินิจฉัยเกี่ยวกับท้องถิ่นน้อยมาก ทั้งนี้เพราะประชาชนต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างเคร่งครัด ส่วนในประเทศอังกฤษแม้แต่รัฐธรรมนูญจะมีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หากแต่เป็นรัฐธรรมนูญจารีตประเพณี การปกครองท้องถิ่นได้มีวิวัฒนาการมาจากรัฐบาลกลางได้ยอมรับถึงความสำคัญและได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญอังกฤษ การปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นของอังกฤษนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นการปกครองที่มีประสิทธิภาพและเป็น

สนามประชาธิปไตยที่ฝึกนักการเมืองและเป็นนักปกครองให้โตเต้าขึ้นเป็นมันสมองของชาติในอนาคตต่อไป

การปกครองท้องถิ่นในรูปของการปกครองตนเอง (local self government) เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิดและทฤษฎีในการกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งได้มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Holloway (อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 5) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเองและมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

Wit (อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 5) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางใช้อำนาจหรือการกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้อำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนและเพื่อนประชาชนดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางโดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

Robson (อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 5) ให้คำนิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่พอสมควรและอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่นี้จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย (legal rights) และมีองค์กรที่จำเป็น (necessary organization) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

Clarke (อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 6) ได้กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ส่วนการปกครองของประเทศหรือรัฐ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญที่

รับผิดชอบในการดำเนินเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชาชนในท้องถิ่นหรือในเขตหนึ่งเขตใด โดยเฉพาะ และเป็นการสมควรที่จะมอบเรื่องดังกล่าวให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหาร โดยมีฐานะเป็นรองจากการบริหารของรัฐบาลในส่วนกลาง

Montagu (อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 6) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปลอดจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

วิญญู อังคณาภิรักษ์ (อ้างถึงใน ประหยัด หงส์ทองคำ, 2523, หน้า 9) อธิบายลักษณะกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในด้านวิชาการและการปฏิบัติการในด้านการปกครองท้องถิ่น ได้ให้คำนิยามการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะกระจายอำนาจการปกครองบางอย่าง ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองและบริหารงานของท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่น ให้งานดำเนินไปอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ตรงกับความประสงค์ของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีกว่าบุคคลอื่นและย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น ๆ ยิ่งกว่าผู้อื่น โดยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ซึ่งราษฎรในท้องถิ่นได้เลือกขึ้นมาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาบริหารราชการในท้องถิ่น โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร

อรรถ วิสูตรโยธาภิบาล (อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2517, หน้า 19) ได้ให้คำนิยามการปกครองท้องถิ่นไว้ว่าเป็นการปกครองในเขตเนื้อที่อันแน่นอน โดยราษฎรในเขตนั้นมีอำนาจดำเนินการเองตามเจตนารมณ์ของราษฎรในเขตนั่นเอง เพื่อประโยชน์ของราษฎรเองเป็นส่วนรวม

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518, หน้า 3) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดขึ้นจากหลังการกระจายอำนาจ ได้มีอำนาจในการปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมด

หรือแต่บางส่วนในการบริหารภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

ประธาน คณะนิติศึกษากร (2526, หน้า 7) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดการทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

อุทัย หิรัญโต (2523, หน้า 2) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่างโดยดำเนินการเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารของท้องถิ่นมีการจัดการเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

ประหยัด หงส์ทองคำ (2523, หน้า 10) ให้คำนิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดขึ้นจากระบบการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการที่จะให้ประชาชนท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินงานต่าง ๆ ในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและแก้ปัญหาด้วยตัวของตัวเองซึ่งได้สรุปหลักการและสาระสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไว้คือ การที่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลให้มีสิทธิที่จะดำเนินการปกครองตนเอง และเพื่อให้การปกครองตนเองของประชาชนสามารถที่จะสนองต่อความต้องการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม ตลอดจนเจ้าหน้าที่มีงบประมาณรายรับรายจ่ายเป็นของตนเองด้วยการมีสิทธิปกครองตนเองของประชาชนนั้น หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองของท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขและขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น มีสิทธิที่จะสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็น

ผู้บริหารท้องถิ่นรับไว้พิจารณาประกอบการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ของท้องถิ่นหรือ การส่วนรวม โดยการเป็นกรรมการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

สรุปการปกครองท้องถิ่น (local government) เป็นการปกครองซึ่งรัฐมอบอำนาจ ให้ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งหรือหลาย ๆ ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตกิจกรรม ที่รัฐมอบหมายให้กระทำได้ การปกครองในลักษณะนี้ถึงแม้จะเป็นอิสระแต่ก็มีได้เป็น อิสระจากอำนาจของรัฐทั้งหมดและมีใช่เป็นอิสระในการดำเนินการทุกประเภทในท้องถิ่น ได้โดยสิ้นเชิง หรือมิใช่การปกครองที่เกิดจากสิทธิของชุมชนท้องถิ่นแต่เป็นผลที่เกิดจาก รัฐคือ รัฐเป็นผู้ให้กำเนิดการปกครองท้องถิ่น ดังนั้นรัฐย่อมสามารถควบคุมของรัฐจะมี มากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปฏิบัติที่แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐนอกจากนั้น เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปได้การปกครองท้องถิ่นจำเป็นต้องมีองค์การหรือหน่วยงาน ที่รับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นและเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้สูงสุดหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีประชาชนร่วมดำเนินการไม่ว่าใน ฐานะผู้ปกครองท้องถิ่นผู้เลือกตัวแทนเข้ามาปกครองผู้เสนอแนะนโยบายผู้ควบคุม หรือ ผู้เข้าร่วมในรูปอื่น ๆ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 12)

จากคำจำกัดความหรือความหมายของการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น พอที่จะ ประมวลกำหนดเป็นหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ได้ดังต่อไปนี้

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการ ปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการ กระจายอำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยโดยประชาชนมี ส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นจึงสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (basic democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครอง ให้แก่ประชาชนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเองมีความเกี่ยวพันกับส่วนได้ส่วนเสียในการ ปกครองการบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์ อันพึงมีต่อ

ท้องถิ่นที่คนอาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบุคคล ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งเข้าไป บริหารกิจการของท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถ บริหารงานท้องถิ่นเกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (self government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเมืองบน การปกครองตนเอง คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน แล้วผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีประชาธิปไตยต่าง ๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในความสำคัญของตนต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตนนอกจากนี้การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุดคือ รากหญ้า (grass roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบสำคัญ ยิ่งยวดอันหนึ่งก็คือการขาดรากฐานในท้องถิ่น

3. การปกครองท้องถิ่น เป็นการแบ่งเบาระยะของรัฐบาลซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาระยะของรัฐบาลเนื่องจากความจำเป็นของรัฐบาลดังนี้

3.1 ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

3.2 รัฐบาลมีอาจจะดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่น โดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่บังเกิด

ผลสูงสุด ท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นได้มากที่สุด

3.3 กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่นและไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่ให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง

ดังนั้น หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่างและไม่แน่ใจว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นถูกจุดหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นเพื่อดำเนินการเองแล้วภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายเป็นไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุมดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้นเพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การแบ่งเบาภาระทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญหรือกิจการใหญ่ ๆ ระดับชาติ อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่รวมอยู่ส่วนกลางจะลดน้อยลงความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมีมากขึ้น (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 1-3)

1. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์
2. ททรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาย่อมต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องของอนุมัติไปยังส่วนเหนือขึ้นไปท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

3. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับการเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตนและยังฝึกฝนทักษะทางการเมืองการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย

4. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่น โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบทที่ผ่านมายังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้นจะต้องมาจากการริเริ่มช่วยตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงมิเช่นนั้นแล้ว การพัฒนาชนบทจะเป็นผลดีต่อท้องถิ่นกลับสร้างลักษณะการพัฒนาแบบพึ่งพาไม่ยอมช่วยตนเองอันเป็นผลทางลบต่อการพัฒนาพื้นฐานระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการกระจายอำนาจจึงทำให้เกิดลักษณะการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาชนบทอย่างยิ่ง

การกระจายอำนาจมีข้อพึงระวังและได้กลายเป็นจุดวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งมีอยู่หลายประการดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องขอบเขตการกระจายอำนาจและการคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอย่างมากและมีมาแต่สมัยเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง พ.ศ. 2475 กล่าวคือ ได้มีการถกเถียงถึงความพร้อมของประชาชนต่อการปกครองตนเองมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน แต่จากความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นนั้น หากจะมองรวมเป็นจุดใหญ่ ๆ แล้วสามารถแบ่งออกได้เป็นสองด้านคือ ด้านการเมืองการปกครองและการบริหาร กล่าวคือ ในด้านการเมืองการปกครองนั้นเป็นการปูพื้นฐานของการปกครองของระบอบประชาธิปไตยและการเรียนรู้การปกครองตนเอง ส่วนด้านการบริหารนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางตอบสนองแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้วยกลไกทางการบริหารต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการจัดการ เป็นต้น

การปกครองท้องถิ่นที่ประชาชนมีส่วนร่วม

แนวความคิดในการจัดรูปแบบโครงสร้างของหน่วยการปกครองท้องถิ่น อาจจัดได้ 2 รูปแบบดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นแบบตัวแทนประชาชนดำเนินการ (representative local government) ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นแบบตัวแทนประชาชนดำเนินการนี้ ได้แก่ลักษณะของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่เป็นองค์กรปกครองตนเอง (local self government) กล่าวคือ ได้จัดให้มีองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น สภาท้องถิ่น (local council) และฝ่ายบริหาร (executive) ต่างก็มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าจะใช้ในระบอบรัฐบาลโดยรัฐสภา (parliamentary system) เช่น มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นก่อนและพรรคหรือบุคคลที่กุมเสียงข้างมาก (majority) ในสภาท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารถเป็นผู้จัดตั้งฝ่ายบริหาร คือ เป็นนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับระบบเทศบาลของไทยและฝรั่งเศส เป็นต้น และนอกจากนี้ ในบางประเทศอาจจะใช้ระบบนายกรัฐมนตรีและสภา กล่าวคือ มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีพร้อม ๆ กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาเทศบาล

2. การปกครองท้องถิ่น แบบตัวแทนรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการ (non representative local government) ลักษณะการปกครองท้องถิ่นแบบตัวแทนรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการนั้น จะเป็นไปตามแนวความคิดในการแบ่งอำนาจทางการปกครอง (deconcentration) เพราะอาจเป็นค่านโยบายของรัฐบาลที่ยังสงวนอำนาจหรือยังไม่พร้อมที่จะให้ประชาชนดำเนินการเองรัฐบาลก็อาจจัดในรูปของการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางไปดำเนินการในการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ประเทศไทย การจัดระบบการปกครองท้องถิ่นในระดับจังหวัดและอำเภอ ก็เป็นไปในลักษณะของข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งไปจากส่วนกลาง เป็นผู้ดำเนินการซึ่งระบบการปกครองดังกล่าวนี้เรียกว่ารัฐปกครองท้องถิ่น (local state government)

อย่างไรก็ดีการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นในแต่ละประเทศนั้น การจัดรูปแบบและโครงสร้างของหน่วยการปกครองท้องถิ่น จะถืออย่างหนึ่งอย่างใดเค็ดค้นหาได้ไม่ เพราะย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นในบางประเทศก็อาจใช้วิธีผสมผสานระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกันก็แล้วแต่ นโยบายของแต่ละรัฐบาลในแต่ละประเทศเป็นสำคัญ หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นเมื่อรัฐบาลได้กระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการแก่ประชาชนและท้องถิ่น ทั้งนี้หลักการที่จะกำหนดว่า หน้าที่ใดควรให้หน่วยการปกครอง

ท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการควรมุ่งถึงหลักการดังต่อไปนี้ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 55-56)

1. การพิจารณาถึงกำลังเงิน กำลังงบประมาณ เพราะในท้องถิ่นหลายแห่งยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินงานตามหน้าที่รับผิดชอบที่กว้างขวางเกินกำลังของตนได้

2. การพิจารณาถึงกำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เพราะกำลังคนและเครื่องมือเครื่องใช้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นให้ได้ทั่วถึง

3. หน้าที่ความรับผิดชอบของท้องถิ่นควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากกิจการนั้นเกินกว่าภาระหรือเป็นนโยบายซึ่งรัฐบาลต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศก็ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น การศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรืองานทะเบียนที่ดิน ที่สาธารณสุข เป็นต้น

การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการที่เป็นอยู่บางประเทศมีข้อพิจารณาดังนี้ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 70)

1. เป็นงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและงานที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (environmental service and convenience or communicational service) เช่น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น โบราณสถานของท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่น ๆ นอกจากนั้นในด้านการอำนวยความสะดวกในวิถีความเป็นอยู่ในท้องถิ่นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ การจัดทำถนน สะพานคนข้าม สะพาน สวนสาธารณะ สวนหย่อม การกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น งานเหล่านี้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคน ท้องถิ่นที่จะมารับบริการ จึงควรที่จะเป็นหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการ

2. งานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัย (protective service) ได้แก่ งานตำรวจ งานดับเพลิง เป็นต้น

3. งานที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม (social welfare service) งานด้านนี้เป็นงานที่มีความสำคัญสำหรับคนในท้องถิ่นเป็นอันมาก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีขึ้นหรือต้องรับผิดชอบร่วมมือกับรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหา เช่น การ

จัดให้มีหน่วยบริการทางสาธารณสุขในท้องถิ่น เพื่อการบริการประชาชน การจัดให้มี ศูนย์เยาวชน การจัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา คนพิการ รวมทั้งงานที่ให้ความ บันเทิงกับประชาชนในชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น

4. งานที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ของท้องถิ่น (the trading or commercial service) งานประเภทนี้ถือเป็นกิจการที่บริการให้ประชาชน ซึ่งหากปล่อยให้เอกชนเข้าดำเนินการ อาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงต้องรับมาดำเนินการเอง กิจการ เหล่านี้ ได้แก่ การจัดตั้งสถานธนาอนุบาลหรือ โรงรับจำนำ การจัดการตลาด การจัดบริการ เคนรถ เป็นต้น และงานต่าง ๆ นี้เป็นงานที่มีรายได้โดยสามารถเรียกค่าบริการจาก ประชาชนได้

5. งานที่เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน (local and community development) งานในหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นและชุมชนนี้ ถือได้ว่าเป็นงานสำคัญที่รัฐบาลจะต้องมอบให้ หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้การพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ เป็นงานโดยตรงของหน่วยการปกครองท้องถิ่น เช่น การจัดระบบผังเมือง การรักษา ความสะอาด การจัดระเบียบของชุมชน การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด ตลอดจนการ ส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ มีการทำมาหากินโดยสะดวก นับว่าการพัฒนาหรืองานที่เกี่ยวกับการพัฒนา (development) นี้ต้องเป็นการพัฒนาทั้ง โครงสร้าง (structure) ตัวเมือง ให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบและอีกทั้งเป็นการพัฒนาตัวคนในท้องถิ่น ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเป็น สำคัญ

เมื่อเป็นดังนี้ การปกครองท้องถิ่นจะต้องตระหนักในการที่จะต้องนำเอา แนวความคิดในการพัฒนาเมือง ความสำคัญของผังเมืองและกระบวนการพัฒนาชุมชน เข้าไปใช้ในการดำเนินงานการปกครองท้องถิ่นด้วยก็จะกลายเป็นการพัฒนาท้องถิ่นและ ชุมชนให้ดีขึ้นได้อย่างแท้จริง (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 55-56)

ลักษณะการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นรับไป ดำเนินการนั้น กระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2526, หน้า 74)

1. บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติอันเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความคล้ายคลึงกัน เช่น การบัญญัติหน้าที่ของเทศบาล

ในพระราชบัญญัติเทศบาลที่กำหนดให้เทศบาลทุกเทศบาลมีหน้าที่ซึ่งแบ่งออกเป็นหน้าที่บังคับให้กระทำและหน้าที่ให้เลือกกระทำได้

2. บัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่หน่วยการปกครองท้องถิ่น ในลักษณะนี้ รัฐบาลจะตรากฎหมายหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่น พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่รับผิดชอบขึ้นมาพร้อม ๆ กับกฎหมายนั้น เช่น การตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ก็ได้กำหนดหน้าที่รับผิดชอบไว้ชัดเจน

โดยสรุป การปกครองท้องถิ่น (local government) เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจปกครอง (decentralization) จากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าการปกครองตนเองของท้องถิ่น (local self government) และเป็นการสอดคล้องตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

การบริหารและการปกครองตำบล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประสบปัญหาความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ หลายประการ ทั้งในรายได้และบุคลากร เนื่องจากท้องถิ่นไม่มีฐานภาษี และเก็บภาษีบำรุงท้องที่ได้น้อย อีกทั้งบุคลากรส่วนใหญ่มีขีดความสามารถในการบริหารงานจำกัดเช่น จัดทำงบประมาณไม่เป็น เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงถูกยกเลิกในเวลาต่อมา โดยคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาประเทศไทยก็ไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับตำบล จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 เมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายด้านการเมืองการปกครองที่จะส่งเสริมให้องค์กรปกครองท้องถิ่นระดับตำบลเป็นนิติบุคคล เพื่อให้มีความคล่องตัวและร่วมกันแก้ไขปัญหาของประชาชนในตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงมหาดไทยจึงได้มี คำสั่งที่ 802/2535 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2535 และคำสั่งที่ 816/2535 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อศึกษาปรับปรุงระบบการบริหารการปกครองท้องถิ่น และในเวลาต่อมารัฐบาลได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 262/2535 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2535 แต่งตั้ง “คณะกรรมการปรับปรุงระบบการบริหารการปกครองท้องถิ่น”

เพื่อทำการศึกษาและพิจารณาปรับปรุงสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 พบว่าสภาตำบลได้จัดตั้งมาเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้ไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความคล่องตัวในการบริหารงาน สมควรปรับปรุงฐานะของสภาตำบล และการบริหารงานของสภาตำบลเสียใหม่ให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจ ไปสู่ประชาชน ได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้มีการยกฐานะสภาตำบลซึ่งมีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล” ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น เมื่อรัฐสภาได้มีมติผ่านร่างกฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาพ้นกำหนดไปแล้ว 90 วัน ทำให้ในเวลาต่อมา มีการยกเลิกสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ทั้งหมดทั่วประเทศ อีกครั้งหนึ่ง แต่ให้บรรดาคณะกรรมการสภาตำบลที่มีอยู่ก่อนกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 และให้กระทรวงมหาดไทยยกฐานะสภาตำบลดังกล่าวขึ้นเป็น “สภาตำบล” ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคล

กรณีสภาตำบลใดมีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปีก่อน วันที่ พ.ร.บ. ฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ก่อนวันที่ 2 ธันวาคม 2537) เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท กระทรวงมหาดไทยจะทำการยกฐานะสภาตำบลนั้นขึ้นเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)” ภายใน 90 วันนับแต่ วันที่ พ.ร.บ. ฉบับนี้ใช้บังคับ ดังนั้นจึงได้ยกฐานะสภาตำบล 617 แห่ง ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีฐานะเป็น นิติบุคคลและเป็น ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นระดับล่างสุด

ถ้าสภาตำบลใดมีรายได้เข้าเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 40 ก็จะต้องยกฐานะสภาตำบลนั้นขึ้นเป็น อบต. ซึ่งจะทำให้สภาตำบลมีจำนวนลดลงทุกปีจนกระทั่งหมดสิ้นไป คาดกันว่าในปี พ.ศ. 2541-2542 สภาตำบลที่มีอยู่ในประเทศจะได้รับการยกฐานะเป็น อบต. ทั้งหมด

เมื่อสภาตำบลใดได้รับการยกฐานะเป็น อบต. แล้วก็จะฟื้นสภาพจากสภาตำบลจากสภาตำบลนับตั้งแต่วันที่ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเป็น อบต. เป็นต้นไปบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิเรียกร้อง หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลให้โอนไปเป็นของ อบต.

ถ้า อบต. ใดมีความพร้อมเข้าเกณฑ์การขอจัดตั้งเป็นเทศบาลได้ก็ให้ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะ อบต. นั้นขึ้นเป็นเทศบาล เมื่อมีฐานะเป็นเทศบาลแล้วก็จะฟื้นสภาพจาก อบต. นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาได้ยกฐานะสภาตำบลขึ้นเป็นเทศบาล บรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิเรียกร้อง หนี้สิน พนักงานส่วนตำบล และลูกจ้างของ อบต. ให้โอนไปเป็นของเทศบาลที่จัดตั้งขึ้นนั้น นอกจากนี้บรรดาข้อบังคับตำบลที่ได้ใช้บังคับในเรื่องใดอยู่ก่อนแล้วให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการตราเทศบัญญัติในเรื่องนั้นขึ้นใหม่ (ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 150-153)

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล. ตาม พ.ร.บ. สถาตำบลและ อบต.
พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

องค์การบริหาร
ส่วนตำบล

<p>สภา อบต.องค์ประกอบสมาชิกสภา อบต. มาจากการเลือกตั้ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมู่บ้านละ 2 คน 2. อบต. ไคมี 2 หมู่บ้านให้มีสมาชิกหมู่บ้านละ 3 คน 3. อบต. ไคมี 1 หมู่บ้านให้มีสมาชิก 6 คน 	<p>คณะกรรมการบริหาร อบต. สภา อบต. เลือกจากสมาชิกสภา อบต. เสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประธานกรรมการบริหาร 1 คน 2. กรรมการบริหาร 2 คน 3. ปลัด อบต. เป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหาร อบต.
<p style="text-align: center;">อำนาจหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของ อบต. 2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ร่างข้อบังคับตำบล 2.2 ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและรายจ่ายเพิ่มเติม 3. ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม กฎหมายระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ 	<p style="text-align: center;">อำนาจหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บริหารกิจการของ อบต. ให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการของ อบต. ต่อสภา อบต. 2. จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภา อบต. พิจารณาให้ความเห็นชอบ 3. รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภา อบต. ทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง 4. ปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

ภาพ 1 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ของ อบต.

พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 158-159)

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- (2) การจัดให้มี และบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- (3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- (4) การสาธารณสุขูปโภค และการก่อสร้างอื่น ๆ
- (5) การสาธารณสุขูปการ
- (6) การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ
- (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- (9) การจัดการศึกษา
- (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ

ผู้ค้ำยโอกาส

- (11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- (13) การจัดให้มี และบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- (14) การส่งเสริมกีฬา
- (15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- (16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- (17) การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- (18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- (19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล

- (20) การจัดให้มี และควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
- (21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- (22) การจัดให้มี และควบคุมการฆ่าสัตว์
- (23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย
โรงพยาบาล และสาธารณสถานอื่น ๆ
- (24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (25) การผังเมือง
- (26) การขนส่ง และการวิศวกรรมจราจร
- (27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- (28) การควบคุมอาคาร
- (29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและ
รักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- (31) กิจการอื่นใด ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนด

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้มากมายดังนี้
 ชูบ กาญจประกร (2508, หน้า 293) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “บทบาท” เป็น
 ตำแหน่งทางสังคม (social position) ซึ่งทุกคนดำรงอยู่ ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน หรือ
 ในสังคม ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาททั้งที่เป็นพิธีการ (formally) และส่วนตัว
 (personally) ในการปฏิบัติงานทั้งนี้เพราะว่าบทบาทเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับความ
 คาดหวังของพฤติกรรมของแต่ละคนในองค์การ บทบาทของบุคคลประกอบขึ้นจากสิทธิ
 และหน้าที่ของเขาในองค์การ และบุคคลแต่ละคนอาจมีบทบาทมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม (2520, หน้า 46) ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกันสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสภาพต่าง ๆ พึ่งกระทำนั้นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใด อย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนด

สุริยา หาญไพบูลย์ (อ้างถึงใน วีรศักดิ์ อุปสิทธิ, 2545, หน้า 39) กล่าวว่า บทบาทเป็นสิ่งที่มืออยู่ก่อนที่บุคคลจะเข้าไปครองและแสดงตามบทบาทนั้นไปตามสิทธิ อำนาจหน้าที่ ที่ขึ้นกับตำแหน่งในทางสังคม โดยมีทั้งบทบาทที่ควรจะเป็นและบทบาทที่เป็นจริง บทบาท มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ โดยที่ทั้งบทบาท หรืออำนาจหน้าที่และตำแหน่งจะต้องอยู่คู่กันดังเหรียญที่มีสองด้าน

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527, หน้า 50) ได้อธิบายว่า บทบาท หมายถึง การประพฤติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้น ๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทนี้สามารถพิสูจน์ได้ 2 รูปการ คือ รูปการทางด้านจิตวิทยาและรูปการทางด้านสังคมวิทยา ซึ่งนักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายอย่าง โดยนักจิตวิทยาอธิบายบทบาทในแง่ความสัมพันธ์ของกลุ่มชนส่วนนักสังคมวิทยานั้นในเรื่องสถาบัน เราสามารถศึกษาได้จากทัศนะของนักมานุษยวิทยา และนักจิตวิทยา ดังนี้

1. ทัศนะของนักมานุษยวิทยา หลักใหญ่ของนักมานุษยวิทยา คือ บรรดาพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนนั้นถูกกำหนดโดยวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเสมือนแกนกลาง อันเป็นกำลังหนุนตัวจักรทั้งหลายนักมานุษยวิทยา ถือวัฒนธรรมเป็นผลเนื่องมาจากปฏิกิริยาของพฤติกรรมปกปิด และพฤติกรรมเปิดเผย ของคนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในรูปสังคม

Linton (อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2527, หน้า 51) เป็นนักมานุษยวิทยาที่แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง และบทบาทของฐานะตำแหน่งนั้น Linton เห็นว่า สภาพเป็นนามธรรมซึ่งหมายถึง ตำแหน่งนั้น ๆ จะมีภารกิจหน้าที่อยู่อย่างไรบ้าง ฉะนั้น เมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่มาควบคู่กับตำแหน่งก็คือ บทบาทของตำแหน่งเพราะว่าทุก ๆ

ตำแหน่งจะต้องมีบทบาทกำกับบทบาท และตำแหน่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จนกล่าวได้ว่า ไม่อาจมีบทบาทได้โดยปราศจากตำแหน่งหรือไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท บทบาทและตำแหน่งเป็นสิ่งที่ควบคู่กันเสมอ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือ บทบาทนั่นเอง

2. ทศนะของนักสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงของอเมริกา คือ Parsons (อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2527, หน้า 52) มีความเห็นว่า ว่าฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่มียู่แล้วบุคคลผู้อยู่ในฐานะตำแหน่งย่อมจะทำหน้าที่ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้นมีบทบาทไปตามแบบฉบับนอกจากนั้น Linton ยังถือว่าระบบของสังคม ก็คือ ระบบของการปฏิบัติต่อกัน แพรสัน (Parsons) ถือว่าบุคลิกภาพกับผู้มีพฤติกรรมสังคมไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะบุคลิกภาพเป็นกระสวนของพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งมีความสอดคล้องอยู่เสมอ ส่วนผู้มีพฤติกรรมทางสังคมมิได้คำนึงถึงกระสวนของพฤติกรรมที่สอดคล้อง เช่นเดียวกับบุคลิกภาพผู้เป็นเอตทัคตะในทางพฤติกรรมสัมพันธ์หรือตอบโต้ถือว่าบทบาทและฐานะตำแหน่งนับเป็นเพียงนิติกรรมของพฤติกรรมของคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจริงของคน

3. ทศนะของนักจิตวิทยาสังคม จิตวิทยาสังคมนั้น เป็นวิชาที่ประสานวิชาสังคมวิทยาและจิตวิทยาเข้าด้วยกัน วิชานี้มุ่งที่จะต้องทำความเข้าใจและอธิบายว่า ความคิดก็คื ความรู้สึกก็คื หรือพฤติกรรมของคนนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการปรากฏตัวของคนอื่น ๆ หรือความคิดที่ว่าคนอื่นและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอย่างไร บ้าง นักจิตวิทยา สังคมยอมรับว่าฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทนั้นเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว ก่อนที่ตัวตนจะเข้าไปสวมตำแหน่งนั้น แต่จิตวิทยาเป็นการศึกษาถึงปฏิกิริยา ซึ่งเป็นผลให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่าง “ตัว” กับฐานะตำแหน่งและบทบาท

ทิตยา สุวรรณชฎ (2527, หน้า 4) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนด โดยฐานะตำแหน่งและยังไม่ได้แบ่ง บทบาทออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ และ “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” (actual rule) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง โดยเขากล่าวว่า “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” นี้เป็นผลรวมของ

- 1) บทบาทตามอุดมคติ
 - 2) บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง
 - 3) อารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่
4. ปฏิกริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตาม ซิตยา สุวรรณขุ (2527, หน้า 4) ได้กล่าวว่า
- สรุปลักษณะตำแหน่งและบทบาททางสังคมไว้ดังนี้
- 1) มีสถานภาพ (status) อยู่จริงในทุกสังคมและมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปครอง
 - 2) มีบทบาทที่ควรจะเป็น (ought-to-role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
 - 3) วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการ กำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
 - 4) การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่ง และบทบาทนั้น ได้มาจากสังคมกรรม (socialization) ในสังคมนั้น ๆ
 - 5) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่แน่นอนเสมอว่า จะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่ ครองฐานะตำแหน่งอื่น ๆ เพราะพฤติกรรมจริง ๆ นั้นเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้ามาร่วมในพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้นที่มีอยู่ในเวลา และสถานการณ์ ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

ความหมายขององค์การ

องค์การ คือ อะไร ได้มีผู้ให้ความหมายขององค์การ ไว้มากมาย ล้วนแล้วแต่ใกล้เคียงกันทั้งสิ้น ฉะนั้นในที่นี้จึงขอให้ความหมายขององค์การที่บางท่านกล่าวเน้นในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

Barnard (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 15) กล่าวว่า องค์การคือ ระบบที่บุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีจิตสำนึก จากความหมายขององค์การที่ Barnard กล่าวไว้ ยังพบว่ามีบุคคลอื่น ๆ อีกที่ให้ความหมายขององค์การ ในลักษณะคล้ายคลึงกันอาทิเช่น Mooney ได้แสดงทัศนะว่าองค์การคือ วิธีการหนึ่งที่บุคคลรวมตัวกัน เพื่อทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

Pfiffner and Sherwood (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 15) อธิบายความหมายขององค์การว่าเป็นวิธีการที่บุคคลจำนวนมากร่วมมือกันทำงานที่มีความซับซ้อนอย่างมีระบบเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน

Hicks (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 15) อธิบาย องค์การคือกระบวนการจัดโครงสร้างให้บุคคลเกิดปฏิสัมพันธ์ (interact) ในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

Massie (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 15) กล่าวว่า องค์การคือโครงสร้างหรือกระบวนการที่กลุ่มจัดตั้งขึ้น มีการกำหนดกิจกรรม หรืองานออกเป็นประเภทต่าง ๆ และมอบหมายความรับผิดชอบในกิจกรรมนั้น ๆ ให้แก่สมาชิกได้ดำเนินการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ขณะเดียวกัน

Urwick (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 15) อธิบาย องค์การคือ การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย แล้วจำแนกแบ่งกิจกรรมหรืองานนั้น ๆ ให้บุคคลในกลุ่มดำเนินการ

Katz and Kahn (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 16) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การในลักษณะใหม่ โดยนิยาม องค์การว่าเป็นระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ระบบนี้จะประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพ (transformation) และผลผลิต (output)

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาพอสรุปความหมายขององค์การได้ดังนี้
องค์การเป็นการรวมตัวของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำกิจกรรมหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการจัดโครงสร้างของกิจกรรมหรืองานนั้นออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อแบ่งงานให้สมาชิกในองค์การดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและลักษณะขององค์การยังเป็นระบบเปิดที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งนำเข้า (input) ซึ่งประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ แรงงาน ทุน ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ฯลฯ ไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลง (transformation process) ซึ่งก็คือวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดการเพื่อให้สิ่งนำเข้า (input) ไปสู่สิ่งส่งออก (output) ที่พึงประสงค์ และสิ่งส่งออก (output) ดังกล่าว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (products) หรือการบริการต่าง ๆ (services) ขององค์การนั่นเอง

ลักษณะขององค์การ

อย่างไรก็ตามองค์การยังสามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 18)

ลักษณะที่หนึ่ง องค์การคือ กลุ่มของบุคคล (organization as a group of people) ลักษณะนี้มององค์การว่าเป็นกลุ่มของบุคคลที่มีเป้าหมายร่วมกัน โดยมีรากฐานความเชื่อว่า ถ้าพึ่งคนคนเดียวไม่สามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ตอบสนองความต้องการของตนได้ ทั้งนี้เพราะการดำเนินการคนเดียวขาดกำลัง (strength) ความสามารถ (ability) เวลา (time) และศักยภาพ (potentials) ที่จะลงมือปฏิบัติให้กิจกรรมนั้นสำเร็จลุล่วงไป ดังนั้นบุคคลจึงมุ่งแสวงหาความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้สัมฤทธิ์ผลด้วย จากเหตุดังกล่าวองค์การลักษณะนี้จึงได้จัดตั้งขึ้นเพื่อรวมกำลัง ความสามารถ ของกลุ่มบุคคล ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ตัวอย่างที่เห็นชัดในอดีตก็คือ ฟาโรห์ได้ใช้้องค์การลักษณะนี้ (เป็นการรวมกลุ่มของประชาชน) สร้างพีระมิดจนประสบความสำเร็จ จักรพรรดิจีน ใช้้องค์การ (โดยการผนึกกำลังของประชาชน) สร้างระบบชลประทานที่ยิ่งใหญ่มาแล้วเป็นพันปี รวมทั้งโป๊ปคนแรกแห่งคริสตจักร ได้สร้างโบสถ์เพื่อสนองตอบด้านศาสนาของประชาชนทั่วโลก สำหรับสังคมสมัยใหม่ก็ได้มีการจัดตั้งองค์การขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านส่วนตัวและสังคมของบุคคลเช่นกัน

้องค์การจึงเป็นการรวมกลุ่มคน เพื่อทำการติดต่อสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ Barnard ได้กล่าวขยายความในประเด็นนี้ว่า บุคคลได้มีการตั้งกลุ่มผนึกกำลังรวมตัวกัน มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ (authority) และความรับผิดชอบ (responsibility) ของแต่ละคนให้สามารถดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ฉะนั้นคุณลักษณะขององค์การที่ Barnard (อ้างถึงใน พยอม วงศ์สารศรี, 2537, หน้า 18) กล่าว จึงประกอบด้วย

1. การติดต่อสื่อสาร (communication)
2. การร่วมมือร่วมใจกัน (cooperative effort)
3. การมีเป้าหมายร่วมกัน (communication)
4. การมีกฎและระเบียบในการปฏิบัติงาน (rules and regulations)

จากคุณลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์การจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสาร ระหว่างบุคคลในองค์การ มีการร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกันในองค์การและสิ่งสุดท้ายที่ขาดไม่ได้จำเป็นต้องมีกฎ และระเบียบกำหนดไว้ใน โครงสร้างขององค์การ โดยมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในองค์การอย่างชัดเจน

ลักษณะที่สอง องค์การ คือ โครงสร้างของความสัมพันธ์ (organization as a structure of relationship)

การมององค์การในลักษณะนี้จะพิจารณาในรูปกรอบ (framework) ของความ รับผิดชอบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ลักษณะของการจัดการในองค์การธุรกิจ จะกำหนด ขอบข่ายกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การในรูปโครงสร้าง การมององค์การเป็นโครงสร้างนี้ เป็นการมององค์การในลักษณะคงที่ (static) ซึ่งในความจริงองค์การเป็นหน่วยที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง (dynamic) อยู่เสมอ เพราะองค์การประกอบด้วยเอกัตบุคคล (individuals) วิธีดำเนินการ (means) วัตถุประสงค์ (objectives) และความสัมพันธ์ (relationship) ระหว่างบุคคล ฉะนั้นการมององค์การในความหมายนี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้ลึกซึ้งถึง องค์ประกอบดังกล่าวด้วย ไม่ควรมองเพียงแต่ความสัมพันธ์ของ โครงสร้างในแต่ละ กิจกรรมที่กำหนดไว้เพราะจะเป็นการมององค์การในลักษณะที่แคบ ละเลยเอกัตบุคคล วิธีดำเนินการ และวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จ

ลักษณะที่สาม องค์การเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของการจัดการ (organization as a function of management)

ลักษณะนี้มององค์การในรูปของการจัดการกิจกรรม หรืองานต่าง ๆ ที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกันแบ่งงานกันทำตามความสามารถ โดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ (authority) และความรับผิดชอบ (responsibility) โดยถือว่าการจัดรูปหน่วยงานภายใน องค์การ การกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการมอบหมายงานให้เหมาะสม กับภารกิจหลักขององค์การเป็นหน้าที่พื้นฐานทางด้านการจัดการ ก่อให้เกิดการทำงานที่มี ประสิทธิภาพสูงสุด (most effectively)

ลักษณะที่สี่ องค์การคือกระบวนการ (organization as a process)

กระบวนการคือ ลำดับ ขั้นตอน ความต่อเนื่อง การมององค์การในลักษณะกระบวนการนี้เป็นการพิจารณาลำดับการทำงานว่าภารกิจใดควรเริ่มก่อนและภารกิจใดที่จะเริ่มต่อมา ซึ่งการทำงานใด ๆ ถ้าการดำเนินงานนั้นเป็นไปอย่างมีความต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดความรวดเร็วถูกต้องและประหยัด

สมพงษ์ เกษมสิน (2519, หน้า 102) กล่าวว่าองค์การคือ กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งร่วมกันดำเนินการอย่างมีระเบียบ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2530, หน้า 26) องค์การมีความหมายง่าย ๆ ว่าเป็นการรวมกลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่จะเข้าร่วมกันทำงานในลักษณะกลุ่ม เพื่อให้สามารถทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่สูงขึ้น ดังนั้นองค์การจึงเป็นเครื่องมือของมนุษย์ เป็นสื่อกลางที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้มนุษย์ซึ่งต่างก็มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไปให้มีโอกาสเข้าร่วมกันเพื่อเพิ่มกำลังความสามารถในการทำงานที่ยากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

สุนันทา พูนน้อย (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่จังหวัดกาญจนบุรี ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. นโยบายและมาตรการในการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมของรัฐยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลยังคงใช้มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเพื่อหวังผลทางด้านเศรษฐกิจและการหมุนเวียนของเงินตราต่างประเทศในระยะสั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การท่องเที่ยวทั่วไปมากกว่า

2. สำหรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยในภาพรวมยังไม่เป็นรูปธรรมพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพราะส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การนำเสนอแนวคิดและนโยบายเป็นหลัก ทำให้การจัดการ

ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจุดค้อยหลายประการ เช่น การกระจายรายได้สู่ชุมชนยังไม่ทั่วถึง ตลอดจนขาดความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากร ชุมชนคนและรัฐเพราะที่ผ่านมาปรากฏว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีคุณภาพเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ที่มีผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เช่น ชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา และสหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี

3. ในด้านบทบาทการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จังหวัดกาญจนบุรีหากพิจารณาโดยภาพรวม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรียังมีบทบาทด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับค่อนข้างต่ำ เพราะผลของการดำเนินงานเกือบทั้งหมดเป็นเพียงการจัดเตรียมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากกว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยกเว้น การดำเนินงานของสหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี

บทที่ 3

ประวัติโดยทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

ประวัติความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง (กรมป่าไม้, สำนักอนุรักษ์นิคมทรัพยากรธรรมชาติ, 2544, หน้า 408) เป็นอุทยานที่สวยงามแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย ตั้งชื่อตามเขาน้ำค้าง ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงมาก มีต้นไม้น้อยใหญ่ขึ้นอยู่มากมาย สามารถมองเห็นทัศนียภาพของชายแดนในฝั่งของประเทศมาเลเซีย มีลักษณะภูมิอากาศหนาวเย็นตลอดปี สมัยโบราณคนที่เคยขึ้นไปบนยอดเขาจะเห็นน้ำค้างขึ้นเป็นกร็คอยู่ตามยอดหญ้าเสมอ จึงได้รับการขนานนามว่าเขาน้ำค้าง

เขาน้ำค้างเป็นเสมือนเขตหวงห้ามมาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี เนื่องจากอยู่ภายในการยึดครองของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มาลายา (จคม.) เริ่มตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ต้นเหตุเกิดขึ้นในประเทศมาลายู มีขบวนการหนึ่งเรียกว่าขบวนการคอมมิวนิสต์มาลายา เป็นขบวนการที่ปฏิบัติการลับ มีการเคลื่อนไหวในหมู่คนจีนที่ฝักใฝ่ในลัทธิมาร์คเลนิน เพื่อต้องการล้มล้างรัฐบาลมาลายู ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ต่อมาเมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง ประมาณปี พ.ศ. 2484 หัวหน้าขบวนการใช้ชื่อว่า จินเป็ง พร้อมด้วยสมาชิกพรรค ได้ร่วมมือกับรัฐบาลมาลายูต่อต้านญี่ปุ่น โดยรัฐบาลมาลายูได้ให้คำมั่นสัญญาว่าถ้าสามารถผลักดันญี่ปุ่นออกจากแหลมมาลายูได้ จะให้ขบวนการดังกล่าวมีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม รัฐบาลมาลายูภายใต้การปกครองของอังกฤษหักหลัง ไม่ปฏิบัติตามสัญญาและโค่นกวาดล้างขบวนการดังกล่าวจึงถอยร่นเข้ามาในประเทศไทยร่วมกับต่อต้านรัฐบาลมาเลเซีย จัดตั้งกองกำลังขึ้นใหม่ แบ่งกองกำลังเป็น 3 กรม คือ กรมที่ 8 กรมที่ 10 กรมที่ 10 และกรมที่ 12 สำหรับกรมที่ 8 เคลื่อนไหวและปฏิบัติการในท้องที่อำเภอนาทวีและอำเภอสะเดา

จังหวัดสงขลา มีกำลังพลประมาณ 120 คน ซึ่งมีผู้บังคับบัญชากรม(ผบ. กรมที่ 8) คือ นายโหวง อาก้า หรือ นายอิเจียง ซึ่งตั้งค่ายใหญ่อยู่บริเวณเทือกเขาน้ำค้าง ยึดพื้นที่นานนับ40ปี ซึ่งมีผลทำให้สร้างฐานกำลังมั่นคงแข็งแรง ประกอบกับสภาพพื้นที่ภูมิประเทศเป็นถันทุรกันดาน อีกทั้งบริเวณพื้นที่ป่าจะวางกับระเบิดหรือชุดหลุมขวาง ทำให้การปราบปรามเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ในที่สุดจากการปฏิบัติตามแผนยุทธการได้รื้อเย็น โดยนำนโยบายบ้านเมืองนำ การทหารกองทัพภาคที่ 4 ร่วมกับหน่วยทหารผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ 43 (พท. 43) สามารถยึดค่ายใหญ่ของ จคม. ได้สำเร็จ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 แต่สามารถยึดพื้นที่ได้เฉพาะอุโมงค์ 3 ชั้นเท่านั้น กำลังของ จคม. ก็กระจัดกระจายอยู่รอบพื้นที่ป่าเขาน้ำค้างเพราะยังมีอีกหลายค่าย

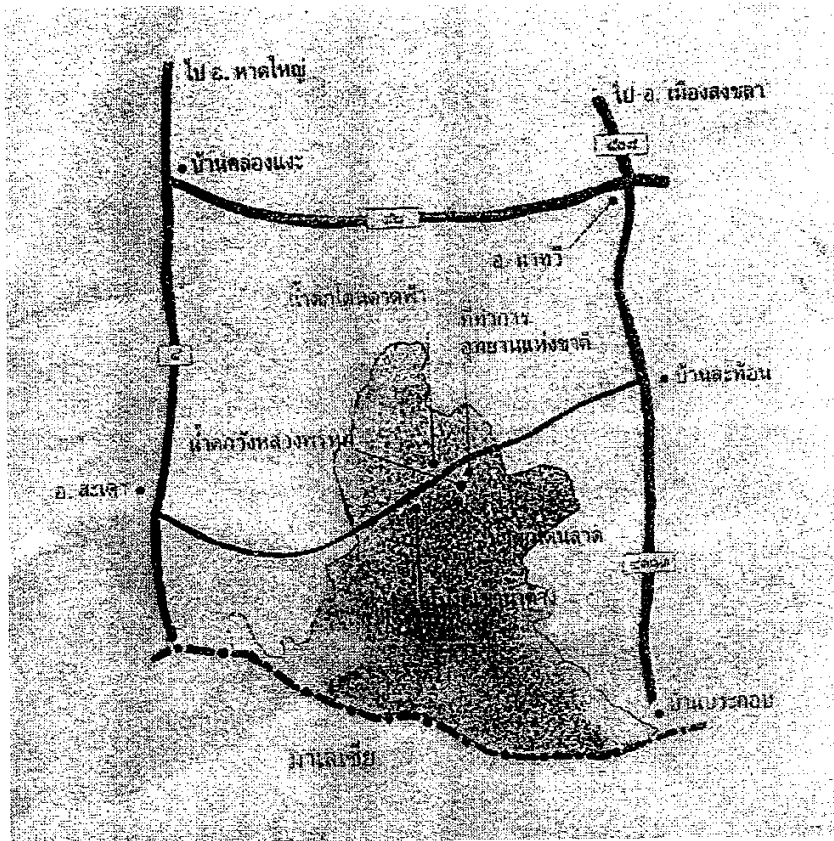
ปี พ.ศ. 2529 มีการตัดถนนเส้นทางเพื่อความมั่นคงของกองทัพภาค 4 จากอำเภอนาทวี อำเภอสะเดา ตัดผ่านป่าเขาน้ำค้าง เพื่อใช้เป็นเส้นทางสายยุทธศาสตร์

ปี พ.ศ. 2530 พรรคคอมมิวนิสต์มาลายาหรือ จคม. กรมที่ 8 สลายกองทัพเล็ก การสู้รบหันมาร่วมกันพัฒนาชาติไทย โดยเจรจากับกองทัพภาคที่ 4 จึงขอพื้นที่ จากป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาแดน ป่าเขาน้ำค้าง ป่าควนเขาใหม่ ป่าควนสยา และป่าควนสีหรง โดยใช้พื้นที่จำนวน 1,250 ไร่เป็นที่อยู่อาศัยจำนวน 43 ครอบครัว และที่ทำกินครอบครัวละ 15 ไร่ แต่ใช้ประโยชน์เพียง 718-0-65 ไร่เท่านั้นและได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านปียมิตร 5 อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติตาม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพุทธศักราช 2504 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 108 ลำดับที่ 65 ของประเทศ และเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของจังหวัดสงขลา

อาณาเขตของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

ทิศเหนือ บ้านทุ่งหมอก บ้านปลายคลอง บ้านใหม่ บ้านช้างให้
 ทิศใต้ แนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย
 ทิศตะวันออก บ้านนาปรัง บ้านช้างให้ บ้าน ลุ่ม บ้านโลกเอาะ บ้านเกาะจง
 บ้านเกาะไม้ใหญ่

ทิศตะวันตก บ้านทุ่งใหญ่ บ้านห้วยคู บ้านยางเกาะ บ้านคลองย่น

ภาพ 2 แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

ที่มา. จาก แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง (หน้า 409), โดย กรมป่าไม้ สำนักอนุรักษ์
นิคมทรัพยากรธรรมชาติ, 2544, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน เป็นแนว
ไปตลอดถึงพรมแดนประเทศมาเลเซีย และเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วยป่า
เขาแดน ป่าเขาน้ำค้าง ป่าควนสยา ป่าควนเขาใหม่ และป่าควนสิทธิพร โดยมีเขาน้ำค้าง
เป็นยอดเขาสูงสุด สูงประมาณ 710 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เป็นป่าผืนใหญ่ติดต่อกันและที่สำคัญตั้งอยู่ใน
เขตโซนร้อน ลักษณะลมฟ้าอากาศทั่วไป จึงเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน และได้รับมรสุม
ตลอดทั้งปี เช่นเดียวกับภูมิภาคของคาบสมุทรของประเทศไทย โดยได้รับอิทธิพลจากลม

มรสุม คือลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงทำให้มีฝนตกชุก และมีลักษณะลมฟ้าอากาศคล้ายคลึงกันตลอดทั้งปี ฤดูฝนอยู่ในระหว่างเดือน พฤษภาคม- มกราคม และฤดูร้อนระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน

ลักษณะทางธรณีวิทยาและปฐพีวิทยา

พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยพื้นที่ที่เทือกเขา สลับซับซ้อน มีความลาดชันค่อนข้างสูง ลักษณะดินที่พบในบริเวณต่างมีลักษณะเป็นดินร่วน ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาตินั้นจะแตกต่างกันไปแล้วแต่สภาพพื้นที่ ส่วนหินที่พบส่วนใหญ่จะเป็นหินปูนและหินแกรนิต มีอยู่กระจุกกระจายทั่วไป

ลักษณะพืชพรรณ

พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จะเป็นป่าดิบชื้น มีพรรณไม้ขึ้นอยู่หนาแน่น อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้มียาค่า ทางเศรษฐกิจมากมาย ได้แก่ ไม้หลุมพอง ไม้ตะเคียน ไม้พะยอม ไม้กฤษณา ไม้สักดำ ไม้ยาง ไม้จำปา ไม้สยาแดง ไข่เจียว เปรียง ขานาง แสนบาน มังคะ พิกุลป่า มะม่วงป่า ฯลฯ และมีไม้พื้นล่าง ได้แก่ หมากชนิดต่าง ๆ ปาล์มชนิดต่าง ๆ หวาย ใผ่ ระกำ ฯลฯ และกล้วยไม้ป่าซึ่งเป็นพืชที่หายาก เช่น ร่องเท้า นารี วานหางช้าง เฟิร์น มอส เป็นต้น รวมทั้งพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ จำนวนมาก

ทรัพยากรสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เป็น แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิดสัตว์ป่าที่พบเห็นได้ในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ได้แก่

1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เช่น หมูป่า หมี เก้ง เลียงผา ลิงหางสั้น ค่างแก้มขาว ค่างดำ ชะนี สมเสร็จ เสือดำ กระจง อีเห็น ฯลฯ
2. สัตว์เลื้อยคลานที่พบอยู่ในป่าเขาน้ำค้าง เช่น งู ชนิดต่าง ๆ เต่า ตะพาบน้ำ ตะกวด ฯลฯ
3. สัตว์จำพวกนกที่พบอยู่ในป่าเขาน้ำค้าง เช่น นกเงือก นกหัว นกเขาเปล้า นกยูง นกขุนทอง นกกางเขน ไก่ฟ้าหน้าเขียว ไก่ป่า ฯลฯ

แหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของจังหวัดสงขลา มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง และนอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างยังเป็นที่รู้จักในระดับชาติ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับด้านการเมือง และการทหารที่สำคัญในอดีต

แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างที่น่าสนใจ ได้แก่

1. น้ำตกโตนลาด เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามมาก มีความลาดชันประมาณ 25-40 องศา เหนือน้ำตกเป็นลานหิน มีเนื้อที่กว้างประมาณ 2 ไร่ อยู่ด้านข้างของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวระยะทางประมาณ 500 เมตร
2. น้ำตกวังหลวงพรม เป็นชั้นที่มีแอ่งน้ำลึกและกว้าง อยู่ก่อนถึงน้ำตกโตนลาด ประมาณ 150 เมตร
3. น้ำตกโตนคาค่า มี 2 ชั้น เป็นน้ำตกที่มีหน้าผาใหญ่สวยงาม เมื่อแหงนหน้าขึ้นดูน้ำตกเหมือนมองดูคาค่า อยู่ห่างจากที่ทำการประมาณ 2 กิโลเมตร
4. น้ำตกโตนสูง มีทั้งหมด 14 ชั้น น้ำตกสายนี้ยังคงความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ มีความใสสะอาดเหมาะกับการท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติ
5. น้ำตกพรุชิง เป็นน้ำตกที่สูงที่สุดในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างธรรมชาติรอบข้างอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดมีเส้นทางเดินป่า เพื่อศึกษาระบบนิเวศน์และอยู่บริเวณอุโมงค์เขาน้ำค้าง ห่างจากที่ทำการประมาณ 4 กิโลเมตร
6. น้ำตกโตนไม้ปัก เป็นน้ำตกที่มีหน้าผาสูงสวยงามที่สุด ทางเข้าน้ำตกจะผ่านลำธาร 13 สาย ห้อมล้อมไปด้วยป่าดิบชื้นที่สวยงามและสมบูรณ์ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการผจญภัยและทำกาย
7. อุโมงค์ประวัติศาสตร์เขาน้ำค้าง อุโมงค์แห่งนี้มีช่องทางเข้าออก ได้เพียง 3 ช่องทาง ต่อมาได้ขุดขยายให้มีขนาดกว้างใหญ่ขึ้นและลึกถึงสามชั้น มีช่องทางเข้าออกได้ 16 ช่องทางมีบันไดเชื่อมระหว่างชั้นความยาวคดเคี้ยวขึ้นลง ภายในติดต่อกันยาวประมาณ 1,000 เมตร สามารถจุคนได้ 200 คน ภายในอุโมงค์แบ่งแยกกันเป็นหลาย ๆ ห้องประกอบด้วยห้องประชุมขนาดใหญ่ขนาดเล็ก ห้องธุรการ ห้องวิทยุ ห้องพยาบาล ห้องครัว ห้องผู้นำ ห้องวิวาท์ สนามซ้อมยิงปืน สนามหัดขี่มอเตอร์ไซด์และห้องสุขา

ทั้งนี้ใช้เวลาในการขุดอุโมงค์แห่งนี้ทั้งสิ้นด้วยกำลังคน 200 คน ประมาณ 2 ปี จึงแล้วเสร็จ

การคมนาคม

เส้นทางที่ 1 จากอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผ่านบ้านสะท้อน บ้านนาปรัง ถึงอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ถนนลาดยางตลอดเส้นทาง ระยะทางประมาณ 27 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จากอำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา ผ่านบ้านม่วง ตำบลสำนักแคว-บ้านเกาะหมี่ ถึงอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ถนนลาดยางเช่นกัน ระยะทางประมาณ 27 กิโลเมตร

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษารื่อง บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จังหวัดสงขลา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง องค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ส่วนหลักคือ

1. ข้อมูลพื้นฐานของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง
2. กระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ เป็นการสรุปความเห็นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์นายกจันนทร์ เพ็ชรชุม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 เมษายน, 2549) ในเรื่องของกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างท่านได้กล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องทำคือ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนก่อนเป็นอันดับแรกเพราะชุมชนบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในอำเภอนาทวีมาตั้งแต่ครั้งปู่ ย่า ตา ยายนั้นบางคนก็มีที่ดินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างทำให้เกิดปัญหาตามมาเมื่อมีการประกาศจัดตั้งพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างดังนั้นจึงต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้านก่อนปรับความเข้าใจเพื่อให้ชาวบ้านเหล่านั้นได้เข้าใจและยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อการคงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติที่สวยงามและสมบูรณ์

เพราะอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างนั้นเป็นป่าที่สมบูรณ์ทั้งระบบนิเวศพืชพันธุ์และพันธุ์สัตว์มีความหลากหลายจึงเหมาะแก่การอนุรักษ์เอาไว้ให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลานแต่ปัญหาที่ยังคงเป็นความขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้านสืบเนื่องจากสวนยางพาราของชาวบ้านที่มีมาแต่ดั้งเดิมนั้นติดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างทำให้เกิดปัญหาในสิทธิทำกินและกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินในส่วนยางพาราเป็นปัญหาที่ยังคงแก้ไขไม่ได้มาจนถึงปัจจุบัน โดยชาวบ้านต้องการ โคนต้นยางพาราที่มีอายุมากเพื่อนำไม้ไปขายและปลูกขึ้นใหม่เพราะหน้ายางพาราที่อายุมากนั้นผลผลิตของน้ำยางมีปริมาณน้อยเพราะกรีตมาเป็นเวลานานแต่การกระทำนี้ไม่อาจทำได้เพราะต้นยางพารามีขนาดใหญ่มากประกอบกับมีอายุมากถ้าหากมีการ โคนกันก็จะเป็นการทำลายระบบนิเวศ อีกทั้งต้นยางพาราก็มีเป็นจำนวนมากผลกระทบที่ตามมาจึงอาจร้ายแรง อีกประการหนึ่งก็คือ การตัด ไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ

ดังนั้นจึงต้องมีการชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นถึงผลกระทบที่ตามมาของการตัด ไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ทำให้ฝนแล้ง อากาศเปลี่ยนแปลงฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไปและเกิดอุทกภัย น้ำท่วม ดินถล่ม น้ำชะล้างหน้าดินให้พังทลายลงเพราะไม่มีต้น ไม้ขนาดใหญ่คอยขวางกั้นทานแรงน้ำเอาไว้ และทำให้น้ำท่วมบริเวณที่อยู่อาศัยของชาวบ้านผลที่ตามมาย่อมก่อให้เกิดความสูญเสียมากมายมหาศาลดังนั้น ในเมื่อเราสามารถป้องกันเหตุที่จะตามมาจากการทำลายธรรมชาติเราจึงควรป้องกันเหตุนี้เอาไว้ก่อนที่จะภัยพิบัตินั้นจะเกิดขึ้น มาตรการต่อมา ก็คือการออกกฎหมายเพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนเข้าไปตัด ไม้ทำลายป่า โดยมีมาตรการลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืน โดยกำหนดโทษให้หนักขึ้นทำให้ชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ไม่กล้าที่จะเข้าไปบุกรุกทำลายป่าและจากที่ผ่านมามาตรการและกระบวนการพัฒนาเหล่านี้นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก โดยมีสถิติป่าไม้ถูกบุกรุกและลักลอบตัด ไม้ลดน้อยลงอย่างเห็น ได้ชัดเจนดังนั้นกระบวนการในการพัฒนาในขั้นต้นดังที่กล่าวมานั้นวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืออะไรและมีสิ่งใดบ้างที่ต้องกระทำหรือควรงเว้นกระทำเช่นควรจะช่วยกันรักษาต้นน้ำลำธาร ปลูกป่า รักษาความสะอาดไม่ตัด ไม้ทำลายป่ารวมทั้งแอบลักลอบนำพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ออกจากเขตอุทยานฯและการล่าสัตว์ป่า เป็นต้น อีกทั้งการ

เข้าใจถึงกลไกของธรรมชาติตามระบบนิเวศ การอยู่ร่วมกันของคนกับป่า โดยคนไม่ไป ทำให้ธรรมชาติได้รับผลกระทบ โดยกระบวนการแบบพึ่งพาอาศัยกัน คนก็อาศัยป่าไม้ เป็นแหล่งอาหารป่าไม้ก็ทำให้ระบบนิเวศวิทยามีความสมดุลฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ในขณะที่เดียวกันคนก็คอยดูแลรักษาธรรมชาติให้คงอยู่กับชุมชน โดยอาศัยกระบวนการพัฒนา อย่างยั่งยืนอันเป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงต้องการ ให้คนอยู่ร่วมกันกับป่าอย่างยั่งยืน โดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีการประสานงาน กับทางอำเภอ ซึ่งทางนายอำเภอก็ได้มีโอกาสไปร่วมกิจกรรมและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ในชุมชนรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาด้วยรวมทั้งได้มีการประสานความร่วมมือไปยัง หน่วยงานอื่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงประชาชนใน พื้นที่ได้ดีเน้นการร่วมมือกันของชาวบ้านในชุมชนในรูปแบบของประชาคมเพื่อให้ ชาวบ้านมีความสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากร-ธรรมชาติร่วมกันซึ่งเป็นสมบัติ ของชุมชนที่ควรหวงแหนหากธรรมชาติเหล่านี้ได้รับผลกระทบนั้นก็หมายถึงชุมชนย่อม ได้รับผลกระทบทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปโดย เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนทำเป็นแบบอย่างและกระจายแพร่ความรู้ ความเข้าใจเหล่านี้ไปยังชุมชนซึ่งจะมีการจัดประชุมและนำปัญหาใหม่ๆเข้ามาเพื่อร่วมกัน หาแนวทางแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นและเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังนั้นจึงรับทราบ ปัญหาของชุมชนทุกด้านทำให้ชุมชนมีจิตสำนึกและทำให้มีความรู้สึกรักและหวงแหน ในทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชุมชนเพื่อจะได้คงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ ทางระบบนิเวศวิทยาทั้งพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชและที่สำคัญในลำดับต่อมาก็คือการให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางการพัฒนาและปัญหาของ ชุมชนเพราะประชาชนย่อมรับรู้ถึงสภาพและปัญหาของชุมชนดีและเป็นการให้ภาค ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดให้มีการจัดนิทรรศการผลไม้ของท้องถิ่น เช่น ลองกอง ทุเรียน มังคุด จำมะคะ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวงานซึ่งจะเป็นการสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชนและเป็นการ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเพิ่มมากขึ้นและคาดว่า โครงการที่

จะทำในอนาคตคือ การจัดให้มีการแข่งขัน วังมินิมาราธอนขึ้นประจำปีเพราะเส้นทางในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างมีลักษณะทางภูมิประเทศเหมาะแก่การวิ่งมินิมาราธอนหรือจัดการแข่งขันจักรยานเสือภูเขาเป็นอย่างมากเพราะเคยเป็นสมรภูมิการรบระหว่างทหารฝ่ายรัฐบาลกับกองกำลังโจรจีนคอมมิวนิสต์และตลอดเส้นทางจะมีสถานที่ทางประวัติศาสตร์แห่งการสู้รบให้ได้ศึกษาเรียนรู้อีกด้วยนับว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ชอบการผจญภัยอีกด้วยทั้งในอนาคตจะมีการตัดเส้นทางระหว่างอำเภอนาทวีผ่านเข้าไปสู่ประเทศมาเลเซียโดยคาดว่าน่าจะมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากนับว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีกันของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีโดยจะให้ชุมชนเป็นเจ้าภาพร่วมกันให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันที่จะนำไปสู่การมีความสำนึก ร่วมกันในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่จะคอยประสานความร่วมมือกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสำนึก ร่วมกันกับนักท่องเที่ยว นักเรียนนักศึกษาที่มายังอุทยานให้มีความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ในแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเมื่อได้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อที่ชุมชนจะได้มีความเข้าใจในขั้นต้น ถึง ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืออะไรและมีสิ่งใดบ้างที่ต้องกระทำและงดเว้น การกระทำ เช่น ควรจะช่วยกันรักษาต้นน้ำลำธาร ปลูกป่า รักษาความสะอาด ไม่ตัดไม้ ทำลายป่า ไม่ส่งเสียงดังเมื่อได้เข้าไปท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติ เป็นต้นซึ่งบางครั้งได้มี โอกาสไปบอกกับชุมชนด้วยตนเองและได้มีการประชุมเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นทุก ๆ ระดับเพื่อให้เข้าใจในแนวทางเดียวกันและให้เจ้าหน้าที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนได้ไปกระจายเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับไปยังชุมชนท้องถิ่น ซึ่ง มีการประชุมกันเป็นประจำทุกเดือนเพื่อที่จะได้รับรู้ถึงปัญหาของชุมชนในทุก ๆ ด้านหลังจากนั้นก็ทำการปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกรักและหวงแหนใน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตนเพื่อจะได้คงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีและอยู่ได้อย่าง ยั่งยืนและประการสุดท้ายคือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ส่วน ร่วมในการกระทำ ซึ่งทางการจะทำโดยจัดให้มีงานประเพณี วันสำคัญและ โครงการใน อนาคตที่คาดว่าจะทำคือ การจัดให้มีงานประเพณีประจำท้องถิ่น โดยจะจัดขึ้นที่อุทยาน

แห่งชาติเขาน้ำค้างซึ่งปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างได้รองรับนักเรียน นักศึกษา และลูกเสือเนตรนารีที่เข้ามาทำกิจกรรมทั้งการรับน้อง การสัมมนา การเข้าค่ายพักแรม เป็นต้นโดยจัดทำแผนพับและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอุทยานซึ่งมีทั้งสถานที่ประวัติศาสตร์และธรรมชาติที่สวยงามและได้ดึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยขอความร่วมมือในเรื่องของการจัดงานเป็นเจ้าภาพร่วมกันให้มีความรู้สึกวาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นชุมชนเป็นของชุมชนไม่ใช่ของรัฐหรือของใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้นแต่เป็นเจ้าของร่วมกันจะได้มีความรู้สึกรักและหวงแหนในสมบัติของตนเองทุกคนร่วมกันและเมื่อได้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วก็จะทำการติดตามประเมินผล โดยให้มีการทำรายงานเสนอขึ้นมา หรือไม่ก็ออกไปร่วมประชุมกับหมู่บ้านเพื่อให้ทราบว่าชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยแค่ไหนอย่างไรจากนั้นก็เตรียมความพร้อมในเรื่องของการจัดสถานที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้คนต่างถิ่นได้รับรู้ถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นธรรมชาติอยู่มากของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวางมีกระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังต่อไปนี้

1. ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน โดยการเข้าไปอธิบายด้วยตนเองและผ่านเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับอื่น ๆ ทุกระดับเพื่อให้เข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด
2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การจัดงานประเพณีของท้องถิ่น เข้าร่วมประชุมกับทางเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกครั้งที่มีการจัดการประชุม
3. ประสานงานกับกองอุทยานแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ส่วนอื่น ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่จะมีขึ้น
4. ทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์กับสื่อต่าง ๆ ให้เห็นถึงความพร้อมในการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ติดตามและประเมินผล

จากการสัมภาษณ์นางสาวนันทวัลย์ แก้วมรกฏ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 20 เมษายน, 2549) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้ สิ่งแรกที่ต้องทำคือต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการให้ความรู้ ปลุกจิตสำนึกที่ตื่นแก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นจริงที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อประชาชนในท้องถิ่นเพื่อที่จะโน้มน้าวให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นของชุมชนตามเจ้าหน้าที่ไปด้วย ซึ่งจะเป็นการง่ายกว่าที่จะมานั่งให้ความรู้กับประชาชนในท้องถิ่นทีละครัวเรือน จึงควรใช้คนที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในท้องถิ่นจะง่ายกว่า อันดับต่อไปก็คือ ประสานงานไปยังหน่วยงานเจ้าของสถานที่ในที่นี้ก็คืออุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างว่าต้องการความร่วมมือหรือจะขอความช่วยเหลืออย่างไรและจะจัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านในชุมชนเพื่อสร้างความสามัคคีร่วมกันของคนในหมู่บ้านให้มีความสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ให้ยืนนาน โดยไม่ได้รับผลกระทบจากการเข้าไปบุกรุกทำลายป่ารวมทั้งความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวหรือนักเรียน นักศึกษาที่เข้าไปเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างโดยส่วนรวมแล้วชาวบ้านจะมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติอยู่แล้วเพราะมันมีผลกระทบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนและชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเพราะส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านที่อยู่อาศัยในบริเวณอุทยานแห่งชาติล้วนมีรายได้และการศึกษาดีจึงมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืออะไร แต่ชาวบ้านจะคิดได้เองเพราะว่ามันมีผลกระทบต่อคนในชุมชนและต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและปลุกจิตสำนึกให้มีความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น

ผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการลักลอบเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าและการลักลอบนำพันธุ์พืชออกนอกเขตอุทยานความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวในเขตอุทยานแล้วเข้าไปเหยียบย่ำพันธุ์พืชขนาดเล็กหรือ การเหยียบรังของนกที่วางไข่บนพื้นดิน รวมทั้งการส่งเสียงดังรบกวนสัตว์ที่อาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเพราะพื้นที่ป่าเขาน้ำค้างอยู่ลึกมากจึงมีการตัดถนนผ่านป่าเขาน้ำค้างทำให้มีสัตว์ป่าโดนรถทับตายอยู่บ่อยครั้งและส่งผลให้เกิดมลภาวะที่เกิดจากควันรถ และเสียงของรถรบกวนการผสมพันธุ์ที่มีเฉพาะฤดูผสมพันธุ์เท่านั้นทำให้จำนวนสัตว์ป่าหายากไม่เพิ่มจำนวนแถมยังลดจำนวนลงกว่าเดิมด้วย ที่หนักไปกว่านั้นก็คือ การ

ลักลอบขโมยลูกสัตว์ป่าและพันธุ์พืชจำพวกวานและกล้วยไม้หายากเพื่อนำออกไปขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำของคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาอาศัยในอำเภอนาทวี นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขาน้ำค้างก็ยังมีทั้งขยะและขวดแก้วต่าง ๆ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของอุทยานรวมทั้งการส่งเสียงดังจากความสนุกสนานของนักท่องเที่ยวเป็นต้น โดยได้ประสานกับเจ้าหน้าที่ของป่าไม้อำเภอนาทวีให้พยายามกวดขันและจับกุมผู้กระทำความผิดในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและแอบนำสัตว์ออกนอกเขตอุทยาน รวมทั้งได้มีบทลงโทษที่หนักยิ่งขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิด

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดจำนวนลงกว่าแต่ก่อนมากเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้นักท่องเที่ยวซึ่งแต่เดิมจะมีนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปีและปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ การคมนาคมที่ลำบาก เพราะหนทางที่ขึ้นไปสู่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างมีความลาดชัน มีเหวลึกและมีโข่งอันตรายมากมายในแต่ละปีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยมากและทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตซึ่งสร้างความวิตกกังวลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

การแก้ปัญหาก็คือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความจริงจังที่จะรักษาผลประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริงไม่ใช่มุ่งหวังแค่ผลประโยชน์หรือทำเพราะเป็นหน้าที่เจ้าหน้าที่จะต้องมีจิตสำนึกและมีความรู้ความเข้าใจและเข้าใจปัญหาต่อผลกระทบของธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและระบบนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง โดยเฉพาะการประสานงานกับผู้นำในชุมชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมและจัดกิจกรรมรวมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างมีความสำนึกและเห็นคุณค่าของธรรมชาติ โดยทำให้มีความรู้สึกกว่าชาวบ้านเป็นเจ้าของป่าไม้ และธรรมชาติ

จากการสัมภาษณ์ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทับช้างสามารถสรุปได้ว่า

1. การให้ความรู้สร้างจิตสำนึกที่ดีให้รู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชน

2. ประสานงานไปยังกองอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างและองค์กรปกครองส่วนอื่น ๆ ว่าต้องการความช่วยเหลือหรือสนับสนุนส่งเสริมอย่างไรรวมทั้งการประสานงานให้สอดคล้องและเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันเพื่อร่วมกันเสนอแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไปทางสื่อต่าง ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ไปยังประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้รับรู้ถึงเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์นางสาวศิริวรรณ โชติพิง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 20 เมษายน, 2549) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้คือ สิ่งแรกที่ต้องทำคือแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนที่อยู่รอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างที่มีพื้นที่สวนยางพาราติดอยู่ในเขตอุทยานเป็นปัญหาที่มีมายาวนานถ้าสามารถสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนในปัญหาสิทธิทำกินโดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่ตามมาของการทำลายป่าในเขตอุทยานที่เป็นต้นน้ำลำธารของอำเภอทิวนี้จะมีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างไร เช่น อาจทำให้น้ำท่วมดินถล่ม เป็นต้นเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินได้แล้ว กระบวนการต่อมาคือการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ห่วงแหนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการให้ความรู้ความเข้าใจผ่านโครงการนำร่องที่เน้นให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในเชิงทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยให้มีการพบปะสังสรรค์พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันในเรื่องของการท่องเที่ยวและในทุก ๆ เรื่องที่เป็นปัญหาหรือความเข้าใจไม่ตรงกันโดยทำให้ทุกคนคิดว่าทำอย่างไรที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมกระทบกระเทือนหรือบอบช้ำน้อยที่สุดและประการต่อไปต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมทำกิจกรรมกับหน่วยงานของรัฐโดยให้มีความรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งการร่วมมือของชุมชนนี้คือหัวใจที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเภทนี้และโครงการที่คิดว่าจะทำต่อไปในอนาคตคือจัดให้มีการท่องเที่ยวแบบเดินป่า (jungle tour) ซึ่งยังมีพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชมเพราะยังไม่พร้อมประกอบกับอาจมีระเบิดตกค้างจากยุคสงครามของฝ่าย ผกค. จึงยังชะลอโครงการอยู่และจะนำชมค่ายของ

ผกค. ที่มีอยู่หลายที่ที่ยังไม่ได้เปิดให้เยี่ยมชมให้นักท่องเที่ยวได้เห็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ศึกษาการดำรงชีวิตประจำวันหลุมหลบภัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำไปประยุกต์ใช้กับสงคราม โดยเตรียมการที่จะจัดอบรมเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติให้เข้าใจและมีความรู้ทางด้านสถานที่ประวัติศาสตร์และเข้าใจในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติโดยไม่ให้ธรรมชาติได้รับผลกระทบ

ปัญหาของชุมชนก่อนที่จะมีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างไม่มีปัญหา แต่เมื่อได้มีการประกาศจัดตั้งเขาน้ำค้างเป็นอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างปัญหาที่ตามมาคือปัญหาที่ทำกินของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบเขตอุทยานเขาน้ำค้างและเคยมีที่ทำกินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินตรงนั้น เพียงแต่มีสิทธิ์ทำกินเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การทำสวนยางพาราซึ่งชาวบ้านจะสามารถเข้าไปกรีดยางพาราได้แต่ไม่สามารถตัดต้นยางพาราเพื่อทำการปลูกใหม่ได้ ซึ่งโดยธรรมชาติของยางพาราที่เมื่อมีอายุมากเปลือยกยางที่กรีดเพื่อเอาน้ำยางก็หมดไปจำเป็นต้องโค่นเพื่อปลูกใหม่และนำไปขายได้ ซึ่งปัญหาของชาวบ้านก็คือไม่สามารถตัดต้นยางพาราได้ ดังนั้นปัญหาตรงนี้ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข

การให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชนถือเป็นปัญหาที่สำคัญ เช่น โครงการนำร่องที่ให้มีตัวแทนชาวบ้านหมู่บ้านละ 3 คนมาพูดคุยรับรู้ถึงปัญหาของการใช้ทรัพยากรของชุมชน การเข้าไปพักผ่อนของชาวบ้านในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

จากการสัมภาษณ์ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบสรุปได้ว่า

1. ประชาสัมพันธ์ให้ทุกหน่วยงานและประชาชนทุกคนเข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เข้าถึงหลักการปฏิบัติและจิตสำนึกถึงแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง
2. ให้ประชาชนในท้องถิ่นทุกคนทุกหน่วยงานได้มีส่วนร่วมร่วมในกิจกรรมของรัฐเพื่อที่จะได้รับความรู้ในด้านการอนุรักษ์อย่างแท้จริง
3. โครงการที่จะทำต่อไปในอนาคตคือ จะจัดให้มีการท่องเที่ยวแบบเดินป่าภายในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

จากการสัมภาษณ์นายเจริญ ชูรักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน, 2549) เรื่องกระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศจะเน้นในเรื่องของการให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจ แก่ชุมชนท้องถิ่นเป็น ประการแรกและเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น การจัดนิทรรศการชิมผลไม้ การจัดการแข่งขันวิ่งมินิมาราธอน โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม เข้าร่วมงานหรือจัดให้มีการประชุมสัมมนาขึ้นใน หมู่บ้าน อำเภอและจังหวัด ประการต่อไปก็จะมีการวางแผนมีโครงการที่ส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปในอนาคต เช่น โครงการเดินป่า เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติและได้ สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ เป็นต้น ปัญหาที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง คือยังมีประชาชนบางส่วนที่ยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่างคน ต่างทำมาหากิน โดยไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับหน่วยงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น เท่าที่ควร

จากการสัมภาษณ์นายฉลอง แก้วโสภา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คลองขวาง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน, 2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของ ชุมชนยังมีน้อยชาวบ้านยังไม่เข้าใจชาวบ้านยังไม่เล็งเห็นผลกระทบยังมีการบุกรุกแผ้ว ถางทำลายป่า โดยคนในพื้นที่ส่วนหนึ่งแต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนนอกพื้นที่โดยจะบุกรุกเข้า ไปที่หลัง โดยจะตัดต้นไม้ขนาดใหญ่และถือโอกาสโค่นต้นไม้อื่นไปด้วยปัญหาการ ทำลายป่าจึงเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด กระบวนการในการส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกคือ ชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ประชุมวางแผนการเน้นการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการเฝ้าระวังป้องกันรักษาป่า ประสานงานและร่วมมือกันแบบบูรณา การณ์กับทุกหน่วย ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี ส่วนปัญหาทางด้านงบประมาณไม่มี ปัญหาเพราะทางผู้ว่าราชการจังหวัดจะให้งบมา

จากการสัมภาษณ์นายณัฐวุฒิ คงจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 20 เมษายน, 2549) กล่าวว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างคือเหตุการณ์ความไม่สงบในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านเช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ไม่กล้ามาเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเพราะไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยเพราะ เขาน้ำค้างมีอาณาเขตติดต่อกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบันจึงทำให้นักท่องเที่ยว ลดลงจึงมีการจัดชุด ช.ร.บ. คอยสอดส่องดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัจจุบัน

ชาวบ้านมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวบ้านจะร่วมมือกันคอยสอดส่องดูแลผู้ที่แอบลักลอบขโมยพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ออกนอกเขตอุทยาน ชาวบ้านให้ความร่วมมือกันดีเพราะชาวบ้านได้เห็นถึงผลกระทบที่ตามมาของการทำลายระบบนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ห่วงเห่นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสมบัติของทุกคน และให้แก้ไขความขัดแย้งระหว่าง ชาวบ้านที่มีพื้นที่คาบเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างกับหน่วยงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการแสวงหาจุดร่วมกันที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาสิทธิ ทำกินที่ชาวบ้านมีอยู่แต่เดิมก่อนที่จะมีการประกาศพื้นที่ป่าเป็นอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เพื่อให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย

จากการสัมภาษณ์นายพยอม สังข์ทอง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน, 2549) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ 1) การจัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการประสานงานด้าน ข้อมูลข่าวสาร และการจัดการร่วมกันทุกระดับ 2) การควบคุมดูแล รักษาสภาพแวดล้อม อย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำตักเตือนและสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยกัน 3) ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการจัดการ การบริหารแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนใน กระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับ ปัญหาที่สำคัญคือ นักท่องเที่ยวขาดวินัยในการท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง โดยเข้าไปเที่ยวในพื้นที่ที่เปราะบางต่อ การท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสียงดังรบกวนสัตว์ และการทิ้งขยะในเขตอุทยานแห่งชาติ เขาน้ำค้าง

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสรุปได้ดังนี้ (อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง, 2549)

1. ให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นอันดับแรกเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ใครมาทำลายปลุกฝังความรู้สึกสำนึกต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและร่วมมือกันเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี และคอยให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวน คอยดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ให้คงความสมบูรณ์ให้มากที่สุดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. จัดให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เสนอ ปัญหาของชุมชน ศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมและงานประเพณีชักพระ ขอความร่วมมือ ประชาชนในการช่วยกันรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ทดแทนและร่วมประชุมกับ หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไข ตามกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ประสานงานกันภายในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นการทำงานเป็นคณะเป็นเครือข่ายการปฏิบัติงานเพื่อให้ความรู้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว โดยให้มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานให้เจ้าหน้าที่เสนอความคิดเห็นเสนอซึ่งที่ประชุม เพื่อจะได้มีแนวทางทางที่มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายและมอบหมายภาระหน้าที่ ตามความเหมาะสมรวมไปจนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานเพื่อนำความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาประยุกต์ใช้อยู่เสมอ

4. ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในสื่อทุกประเภทเพื่อให้เป็นที่รู้จักเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวมายังอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง โดยปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดจำนวนลงมาก เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเดินทางมายัง อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างจึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจถึง ความปลอดภัยรวมทั้งนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างที่ยังไม่ เปิดให้เข้าเที่ยวชม

5. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานว่าประสบความสำเร็จมากน้อยอย่างไร เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบใหม่มาศึกษาและนำไปปฏิบัติ ให้ได้ผลดีขึ้นกว่าเดิมรวมทั้งดูแลตอบรับจากนักท่องเที่ยวต่ออุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

จากการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

1. บทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. บทบาทผู้ให้การศึกษา
3. บทบาทผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่น
4. บทบาทผู้ติดตามประเมินผล

อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แสดงบทบาทเหล่านี้ได้ในระดับที่แตกต่างกันตามลำดับขั้นของกระบวนการการปกครองในรูปแบบของการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นในลักษณะที่เป็นขั้นตอนที่รับมาจากจังหวัดมาสู่อำเภอและตำบลไปจนถึงหมู่บ้าน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการจัดการประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนออกระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานเพื่อให้การประพฤติกปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในเรื่องของการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างให้เป็นไปในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อมุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมื่อได้มีการวางแผนแนวปฏิบัติแล้วก็จะมีการประชุมเพื่อนำปัญหาที่ได้ไปประสบมาเข้าที่ประชุมเพื่อที่จะได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการปฏิบัติหรือเป็นแผนงานที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนหรือไม่อย่างไร และยังได้มีการติดตามประเมินผลกันต่อในทุก ๆ ครั้งที่เข้าประชุม โดยปกติจะมีการประชุมกันทุกต้นเดือน และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ทราบว่าระเบียบแบบแผนที่ได้มีการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติจะมีลักษณะดังนี้

- 1.1 ได้มีการวางแผนในเรื่องของการให้ความรู้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เข้าใจไปในแนวทางเดียวกันภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันก่อน โดยให้มีวิทยากรจากกรมป่าไม้ได้เข้ามาเป็นผู้อบรมบรรยายถึงความหมายและหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการอนุรักษ์รักษาการคงไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมของสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดหลังจากนั้นจึงให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำความรู้ที่ได้ นั้นไปเผยแพร่ต่อให้ชุมชนรับทราบต่อไป

1.2 ได้มีการวางแนวทางปฏิบัติงานของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น เป็นแบบอย่าง ในการไม่ตัดไม้ทำลายป่า ไม่ทิ้งขยะในเขตการท่องเที่ยว ไม่แอบลักลอบนำพันธุ์พืชพันธุ์ สัตว์ออกนอกเขตอุทยาน เป็นต้นรวมทั้งได้ชี้แจงให้เห็นถึงโทษของผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบ ของพระราชบัญญัติการทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยานฯ เป็นต้น

1.3 ได้มีการวางแผนประชาสัมพันธ์เรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมรวมถึงประชาสัมพันธ์ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ประชาชนได้รับ ทราบกันอย่างทั่วถึง เช่น จัดกิจกรรมขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ จัดงาน จัดกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมของลูกเสือการทัศนศึกษาของนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น

1.4 ได้มีการติดตามผลว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมมือกันและนำไป ปฏิบัติเป็นอย่างไรบ้างประสบความสำเร็จอย่างไรบ้างและมีปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างไร

2. บทบาทผู้ให้การศึกษา จากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มี การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนของตนให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำและต้องกระทำและได้มีการพูดถึง ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการไม่อนุรักษ์ไม่รักษาทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิด ปัญหาตามมาของชุมชน เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ดินถล่ม ไฟไหม้ป่า ทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้นและยังได้มีการจัดประชุมให้ชุมชนได้มี การแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในชุมชนให้มีการเสนอปัญหาขึ้นมา พุดคุยกันในที่ประชุมเพื่อให้เกิดการเข้าใจร่วมกันเป็นไปในแนวทางเดียวกันและแก้ไข ความขัดแย้งที่เป็นผลมาจากเรื่องกรรมสิทธิ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างและทาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการกำหนดระเบียบการปฏิบัติให้กับชุมชนได้ปฏิบัติใน เรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย รวมทั้งยังได้มีการพูดคุยถึงบทลงโทษที่ ก่อนข้างรุนแรงกับผู้ที่ไม่มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากร- ธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าบทบาทผู้ให้การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำได้เป็น ขึ้นตอนที่ส่วนใหญ่จะส่งมาจากส่วนกลางถึงจังหวัด ถึงอำเภอ ถึงตำบล จนถึงหมู่บ้าน และชุมชนเป็นที่สุดแต่อย่างไรก็ตามบทบาทผู้ให้การศึกษาขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นก็ยังมีโดยจัดกิจกรรมนำเยาวชนเข้าไปศึกษาสัมผัสกับทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเยาวชนเข้าไปสัมผัสและให้ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างมาก

3. บทบาทผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่น จากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการติดต่อประสานงานกันภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประสานงานกันเป็นเครือข่ายร่วมมือกันและมอบหมายงานกันตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและยังมีการติดต่อประสานงานกันกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกเครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ติดต่อกับสื่อเช่น สถานีวิทยุชุมชน สถานีโทรทัศน์ของจังหวัดและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ มีการประสานงานกันระหว่างอุทยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นระดับหัวหน้าหรือหัวหน้าต่อลูกน้องซึ่งก็จะได้รับความร่วมมือกันเป็นอย่างดีมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในกรณีที่มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าก็จะมีการแข่งขันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทำการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานเพื่อที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพราะไม่เคยมีหน่วยงานใดที่สามารถทำงานแล้วประสบความสำเร็จได้แต่เพียงลำพัง

4. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล จากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการติดตามผลและประเมินผลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้มีการจัดการประชุมติดตามผลและประเมินผลงานว่าเป็นอย่างไรบ้างได้มีการติดตามเข้าไปฟังการประชุมของชุมชนในหมู่บ้านด้วยตนเองและมีการให้คำปรึกษาและแนะนำแก้ไขปัญหาของชุมชนและจากการศึกษาพบว่า ในเรื่องของการให้ความร่วมมือของชุมชนในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งจะเห็นได้จากการที่ได้มีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นก็ได้มีการขอความร่วมมือให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานและร่วมกันเป็นเจ้าภาพต้อนรับนักท่องเที่ยวก็จะประสบความสำเร็จด้วยดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานประเพณีชักพระ เทศการชิมผลไม้

งานประเพณีเดือนสิบเป็นต้น ที่ท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากเพราะได้มีการติดตามประเมินผลว่าหลังจากการจัดงานแล้วเป็นอย่างไรบ้างประสบความสำเร็จมากน้อยขนาดไหนและทั้งยังได้มีการติดตามถึงผลกระทบของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนได้รับ

ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทผู้บริหารจากการศึกษาพบว่า การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าเรื่องของ การวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินการ ต่างคนต่างทำงานขาดการประสานงาน เจ้าหน้าที่และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่แบบลอยตัว ขาดความเป็นเอกภาพ ขาดความคล่องตัว อันเนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพแห่งเดียวในชุมชนคือ อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ได้ขึ้นตรงหรืออยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ซึ่งเป็นหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และยังคงต้องการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใหญ่กว่าโดยขาดความเป็นเอกเทศดังนั้นจึงทำให้การทำงานในด้านการวางแผน ตัดสินใจและการดำเนินงานต้องถามและขอความร่วมมือจากอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างก่อนหรือต้องรอให้ทางอุทยานขอความร่วมมือมาอย่างสม่ำเสมอในเรื่องของการดำเนินงานและการประสานงานต่างๆ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ได้ให้ความร่วมมือด้วยเป็นอย่างดี

2. ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทผู้ให้การศึกษา จากการศึกษพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการสื่อสารทำความเข้าใจกับชุมชนให้ทราบถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากยังมีชุมชนบางส่วนที่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย จึงต้องใช้ระยะเวลาในการอธิบายซึ่งนับเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและในบางครั้งไม่สามารถใช้ศัพท์หรือภาษาที่เป็นทางการได้เพราะชุมชนไม่เข้าใจจึงทำให้ต้องพูดอธิบายโดยใช้ภาษาง่ายหรือภาษาท้องถิ่นที่ชาวบ้านเข้าใจง่ายและในบางครั้งข้าราชการ

ส่วนท้องถิ่นต้องมีการยกเอาเหตุการณ์ที่ชุมชนประสบมาประกอบการอธิบาย และอีก ปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสบคือเป็นการยากที่จะเปลี่ยนค่านิยมและ วิถีชีวิตของชุมชนที่ได้เคยปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษมาเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เข้ากับยุค สมัยที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนในกรณีนี้ก็คือ การทำสวน ยางพาราที่มีการบุกรุกดางป่ารุกล้ำเข้าไปยังเขตอุทยานและการมีสวนยางพาราซ้อนทับ อยู่ในเขตอุทยานซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่อาจหาข้อยุติได้หรือในเรื่องของการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์หรือนำพันธุ์ไม้หายากออกนอกเขตอุทยานซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ชุมชนยึดถือมาเป็น เวลาอันยาวนานแล้วให้เป็นการทำสวนยางพาราที่มีเพียงสิทธิ์ทำกินแต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ และการตัดต้นยางที่แก่เพราะน้ำยางไม่มีคุณภาพเพื่อปลูกใหม่ตามรูปแบบของการทำ สวนยางพาราและไม่เข้าไปเก็บของป่าที่เป็นของที่ต้องอนุรักษ์ หรือเข้าไปตัดไม้มาทำ บ้านหรือการโค่นต้นยางพาราเพื่อนำไม้ไปขาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนไม่อาจยอมรับได้ว่าสิ่ง ที่เขาเคยทำมาทำไมถึงทำไมไม่ได้อีกต่อไปแล้วทั้ง ๆ ที่ที่ดินตรงนั้นเคยเป็นของเขามาก่อน หรือวิถีชีวิตแบบอย่างบรรพบุรุษของเขาทำมาตั้งนานแล้วไม่เห็นเป็นไรเลยซึ่งเป็นปัญหา ที่ค่อนข้างพบบ่อยมากแต่ก็มีเป็นส่วนน้อยที่มีความคิดเช่นนี้เพราะชาวบ้านเริ่มตระหนัก ถึงความสำคัญของการรักษาระบบนิเวศอันเป็นทรัพยากรที่ควรหวงแหนให้คงอยู่อย่าง ยั่งยืนต่อไปโดยชาวบ้านจะอ้างถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวรวมทั้งการเป็นเครือญาติกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดความเกรงใจเพื่อหาช่องทาง ในการหาผลประโยชน์จากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ เช่น การเข้าไปตัดต้นยางพาราใน สวนยางของชาวบ้านที่มีพื้นที่ติดกับอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างแล้วแอบตัดต้นไม้อื่น ไป ค้าย

3. ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทผู้ประสานงาน จากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบกับปัญหาในเรื่องการที่ชุมชนไม่เห็นความสำคัญ และไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือประกอบกับเป็น การทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงและเสียดสิทธิ์ถือครองในที่ดินที่ทับซ้อนอยู่ใน เขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างและไม่เข้าร่วมประชุมในชุมชนทำให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไม่สามารถเข้าใจปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริงและปัญหาที่พบอีกประการหนึ่ง คือ ความล่าช้าของระบบราชการ คือการทำงานจะต้องทำงานเป็นขั้นตอนรอเสนอกว่าจะ

ตอบกลับมาทำให้ล่าช้าไม่ทันการกับการแก้ปัญหาของชุมชนซึ่งก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของทางราชการเอง

4. ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทในฐานะผู้ติดตามและประเมินผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาในเรื่องของระยะทางที่ห่างไกลและเปลี่ยวของแหล่งท่องเที่ยวหรืออุทยานฯ และชุมชนที่อยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านหรือที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประมาณ 30 กิโลเมตรและบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ไม่มีเครื่องมือสื่อสารเพราะไม่อาจเข้าถึงได้ทำให้การติดตามและการประเมินผลไม่สามารถทำได้บ่อยครั้งจึงทำให้บางครั้งการประเมินผลไม่ได้ผลที่แท้จริงและประกอบกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ขาดงบประมาณ โดยมีงบประมาณไม่เพียงพอในการสนับสนุนในเรื่องการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากจังหวัดเพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดจำนวนลงมาก

จากการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาเฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างพบว่า

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งและเป็นคนในพื้นที่ เช่น สมาชิกสภาตำบลเพราะเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้สัมผัสใกล้ชิดกับชุมชนและเข้าใจปัญหาของชุมชนมากที่สุดทำให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถที่จะชักจูง โน้มน้าวให้ชุมชนกระทำตามกระบวนการและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี เช่น ในกรณีสมาชิกสภาตำบลได้ขอความร่วมมือให้ชุมชนเข้าฟังการประชุมเพื่อแจ้งให้ทราบถึงนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและได้มีการอธิบายให้ชุมชนเข้าใจความหมายและหลักการปฏิบัติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนได้มีการเข้าร่วมประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงและรับเอาหลักการปฏิบัติไปปฏิบัติโดยเคร่งครัด เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนจากการศึกษาพบว่า ชุมชนยอมรับและเชื่อฟังเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นคนในพื้นที่ซึ่งจะเห็นได้จากการให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณีของอำเภอ ซึ่งได้ให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานและได้มีการรณรงค์รักษาความสะอาดในชุมชนและในอุทยานฯ ให้ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในถังขยะที่จัดไว้ให้แล้ว เป็นต้น ซึ่งทำให้เห็นว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศราบรื่นและดำเนินไปได้เป็นอย่างดี

3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อปัญหาและอุปสรรค ในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้กำหนดไว้ จากการศึกษาพบว่าในบางครั้งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แสดงบทบาทเป็นผู้ให้การศึกษแก่ชุมชนแล้วสื่อสารกันไม่เข้าใจตรงกันหรือตกลงกันไม่ได้ก็จะทำให้ชุมชนเกิดการต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือซึ่งจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ประสบความสำเร็จได้

จากผลการศึกษาทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การและการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและอธิบายผลการศึกษาดังจะเห็นได้จากความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่หมายถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้ท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินการและจัดการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เองจากทฤษฎีจะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดคือเจ้าหน้าที่ที่มาจากการเลือกตั้งของคนในชุมชนและเป็นคนในพื้นที่ได้รับอำนาจหน้าที่ตามหลักการกระจายอำนาจให้มีอำนาจในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาได้เอง โดยการร่วมมือกันของคนในชุมชน ไม่จำเป็นต้องมีรายได้สูง ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูงขอเพียงแต่เป็นผู้มีอิทธิพลมีบารมีสามารถมีอิทธิพลเหนือจิตใจและเป็นที่รักของคนในชุมชนหรือกลุ่มชนเท่านั้นก็สามารถได้ชื่อว่าเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชนได้แล้วหรือในส่วนของทฤษฎีองค์การที่หน่วยงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ประสานงานและร่วมมือกันในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการ

กำหนดกิจกรรมนั้น โดยอาศัยกระบวนการจัดโครงสร้างของกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและได้รวมเป็นเรื่องของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายผลการศึกษาได้

ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนคือการแสดงบทบาททางด้านเป็นผู้บริหารเป็นผู้ให้การศึกษา เป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้ติดตามประเมินผล ดังนั้นจะเห็นว่าแนวคิดทฤษฎีที่ผู้ศึกษาได้ยกขึ้นมาประกอบการศึกษาได้ถูกนำมาใช้ในการอธิบายผลการศึกษาได้เป็นอย่างดีอันจะเห็นได้จากบทบาทผู้บริหาร บทบาทผู้ให้การศึกษา บทบาทผู้ประสานงานและบทบาทผู้ติดตามผลและประเมินผลเพราะจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะใช้บทบาทนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งบทบาทต่าง ๆ เหล่านี้ผู้ศึกษาได้มาจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้อธิบายแล้ว

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีศึกษา 2 วิธี คือ การศึกษาเอกสาร (documentary study) ในส่วนของแนวคิดทฤษฎีและการศึกษาภาคสนาม (field study)

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาได้แก่ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ (interview schedule) สำหรับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาจะใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (interview guideline) ในส่วนของกระบวนการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและ อุปสรรคในการแสดงบทบาทของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลการแสดงความคิดเห็นในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชากรศึกษา เป็นต้น ส่วนเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการใน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและปัญหาอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกสนทนาพูดคุยอย่างเป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไป กระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจะรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาภาคสนามพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

กลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้ในการศึกษาคือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นอันดับแรกเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ คอยดูแลรักษาให้คงความสมบูรณ์ให้มากที่สุดเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. จัดให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เสนอปัญหาของชุมชน ศึกษาดูงาน ร่วมประชุมกับหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางแก้ไขตามกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ประสานงานกันภายในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายภาระหน้าที่ ตามความเหมาะสมรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานเพื่อนำความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาประยุกต์ใช้ อยู่เสมอ
4. ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในสื่อทุกประเภทเพื่อให้เป็นที่รู้จักเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

5. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานว่าประสบความสำเร็จมากน้อยอย่างไร
บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

บทบาทการประสานงานกับชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือใน
ระดับหนึ่งแต่ยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ให้ความร่วมมือเพราะเป็นการขัดกับวิถี
ชีวิตที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้ง ปู่ย่า ตายาย และอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อหลีกเลี่ยง
การให้ความร่วมมือและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ประชาชนเริ่มให้ความสำคัญกับ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่ให้ธรรมชาติได้รับผลกระทบ จากการศึกษาพบว่าประชาชน
จะให้ความเชื่อถือกับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นคนในพื้นที่มากกว่า
ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกำหนดแผนงานให้ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ชักจูง โน้มน้าวให้ประชาชนมาร่วมประชุมและรับฟังความรู้และความเข้าใจ
เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครือข่ายชุมชนผลก็คือ มีประชาชนให้ความร่วมมือ
เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและร่วมกันอนุรักษ์และคอยเฝ้าระวังไม่ทำลายธรรมชาติซึ่ง
ประชาชนจะรู้สึกหวงแหนและเป็นเจ้าของร่วมกันเพราะระบบนิเวศนี้มีผลกระทบต่อ
ชุมชนโดยตรงประชาชนเริ่มให้ความสำคัญกับส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวมี
การประสานงานกันเป็นเครือข่ายของชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ยังมี
ปัญหาคือประชาชนที่มีที่ดินทำกินอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างจะไม่ให้ความร่วมมือ
เท่าที่ควรเพราะชาวบ้านต้องการถือกรรมสิทธิ์ครอบครองในที่ดินแต่ทางองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นให้แค่มีสิทธิ์ทำกินในส่วนบางพาราเท่านั้น ดังนั้นปัญหาข้อนี้จึงเป็นปัญหาที่
เป็นอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่
ปัจจุบันประชาชนก็ยอมตามเงื่อนไขของทางการในระดับหนึ่งอันนำไปสู่ความสัมพันธ์
ที่ดีระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษา
เฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการแสดงบทบาทในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน 4 บทบาท คือ บทบาทผู้บริหาร บทบาทผู้ให้การศึกษา
บทบาทผู้ประสานงาน และบทบาทผู้ติดตามและประเมินผล ดังนี้คือ

1. บทบาทผู้บริหาร พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แสดงบทบาทเป็น
ผู้วางแผน ตัดสินใจ ประสานงาน และดำเนินงาน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. บทบาทผู้ให้การศึกษา พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แสดงบทบาทเป็น
ผู้ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริง ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชุมชน
3. บทบาทผู้ประสานงาน พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แสดงบทบาท
เป็นผู้คอยประสานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ และหน่วยงานของรัฐ
รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างรัฐกับชุมชน
4. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แสดง
บทบาทเป็นผู้คอยติดตามดูแลการดำเนินงานของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
ชุมชนว่าประสบความสำเร็จหรือมีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่

ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาและอุปสรรคในการ
แสดงบทบาทดังนี้

1. ปัญหาในการแสดงบทบาทผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัด
ในการวางแผน การตัดสินใจในการดำเนินงานของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน
เขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเป็นหน่วยงานที่อยู่ใน
ความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ และต้องรอการสั่งการจากส่วนกลางทำให้มีอำนาจใน
การดำเนินการจำกัด
2. ปัญหาในการแสดงบทบาทผู้ให้การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี
ข้อจำกัดในด้านการสื่อสารทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องของการอธิบายเรื่องความหมาย
ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะชุมชนยังมีผู้มีการศึกษาน้อยอยู่
3. ปัญหาในการแสดงบทบาทผู้ประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี
ข้อจำกัดในเรื่องของการติดต่อขอความร่วมมือเนื่องจากระบบราชการมีการติดต่อเป็น
ขั้นตอนทำให้บางครั้งการแก้ปัญหาค่อนข้างล่าช้าและไม่ทันการ
4. ปัญหาในการแสดงบทบาทผู้ติดตามและประเมินผลองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะทางที่แหล่งท่องเที่ยวและส่วนราชการห่างไกลและ

เส้นทางที่ทู่ถันคานและอันตรายมากเพราะเป็นพื้นที่ที่มีผู้ก่อการร้ายอยู่ด้วยทำให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถติดตามประเมินผลได้อย่างใกล้ชิดและบ่อยครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาความรู้ให้กับบุคลากรภายในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตนเองก่อนเป็นลำดับแรกเพื่อที่ตนเองจะได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงถองแท้แล้วจึงจะสามารถนำไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้กับคนอื่นต่อไปได้
2. ควรจะจัดให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีความต้องการที่จะศึกษา ต้องการจะรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องหาทางตอบสนองโดยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่มาอบรม เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชนบ่อยขึ้น
3. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม ในการมีรายได้เสริมที่เพิ่มขึ้นมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนของตนเองด้วย ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนสนใจ และต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะจัดให้มีการฝึกอาชีพ หรือสอนอาชีพ รวมทั้งเสนอให้อาชีพให้กับชุมชนท้องถิ่นด้วย
4. ควรมีการวางแผนการล่วงหน้าเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาหลาย ๆ ด้านที่จะมาพร้อมกับการขยายตัวของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาโสเภณี ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางด้านวัฒนธรรม ปัญหาทางด้านสาธารณสุข และอื่น ๆ ที่จะตามมา

5. ควรจะมีการประสานงานกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกองทุนแห่งชาติเขาน้ำค้างเพื่อที่จะได้เข้าใจปัญหาและนำวิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันไม่เช่นนั้นจะทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้เช่นในกรณีมีการประชาสัมพันธ์ไปแล้วว่าอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ในปริมาณที่แหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ไม่มากเกินไปเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีการพักผ่อนฟื้นตัวและบอบช้ำน้อยที่สุดเพื่อเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ไม่ถูกทำลายไปเพราะการท่องเที่ยวก็คือหัวใจหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ถึงอย่างไรก็จะจัดสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวให้ได้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของที่พักร้านอาหาร สถานที่ เป็นต้น จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรึกษาวางแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างเต็มที่ และควรให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและพร้อม ๆ กันด้วย

6. จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่าอุทยานฯ มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มที่ไม่ใหญ่นัก และพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนยังอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างส่วนใหญ่จะเป็นคนภายในชุมชนเองและจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านอันเนื่องมาจากอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างนั้นตั้งอยู่ในพื้นที่เปลี่ยวและอันตรายห่างไกลเข้าไปในป่าลึกประกอบด้วยเส้นทางที่ต้องขึ้นเนินสูงและมีทางโค้งที่อันตรายมากทำให้นักท่องเที่ยวไม่อยากจะเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเพียงแห่งเดียวไม่คุ้มกับระยะที่ไกลมากจึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะมีบริการที่แวะเที่ยวที่อื่น เช่น มีร้านอาหารให้รับประทาน เข็มชมวัฒนธรรมพื้นบ้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของท้องถิ่น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าการระยะทางที่มากอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างนั้นไกลและเปลี่ยวมากและไม่คุ้มค่าการเที่ยวเท่าใดนักผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะให้มีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวประเภทใด ๆ ก็ตาม เช่นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นเช่น ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเช่นการแกะรูปหนังตะลุง หรือการใช้ประโยชน์จากผลผลิตที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุดซึ่งทรัพยากรและพืชพันธุ์

ที่มีอยู่มากในท้องถิ่นน่าจะเป็นจุดขายที่ดี เชื่อมชมและศึกษาอาชีพของคนในท้องถิ่นเช่น การกรีดยาง เป็นต้น หรือการเปิดเป็นตลาดผลไม้ เปิดเป็นร้านอาหารที่มีความเป็นธรรมชาติ รสชาติอาหารอร่อยถูกหลักอนามัยและมีคุณค่าทางอาหารหรือเป็นอาหารชีวภาพ รวมทั้งแหล่งน้ำพุร้อนและเขื่อนที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาทำเป็นสถานที่พักผ่อน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษายบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเป็นการศึกษาเฉพาะบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงประเด็นเดียว นำที่จะการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปด้วยกัน เช่น การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษา นโยบายของรัฐที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ กำหนดขอบเขตการศึกษาให้กว้างกว่านี้ โดยศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใหญ่กว่าศึกษาประชากรเป้าหมายอื่น เช่น นักท่องเที่ยว มีผลอย่างไรต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

ภาคผนวก ก
การสัมภาษณ์ความคิดเห็นข้าราชการ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสัมภาษณ์ความคิดเห็นข้าราชการ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสัมภาษณ์ความคิดเห็นข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังรายนาม
ต่อไปนี้

1. นายภิกษณ์นทร์ เพ็ชรชุม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 22 เมษายน 2549
2. นางสาวนนทวัลย์ แก้วมรกฏ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 23 เมษายน 2549
3. นางสาวศิริวรรณ โชติพจน์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบ
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 23 เมษายน 2549
4. นายฉลอง แก้วโสภา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 22 เมษายน 2549
5. นายพยอม สังข์ทอง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี
จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 22 เมษายน 2549
6. นายณัฐวุฒิ คงจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี
จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 22 เมษายน 2549
7. นายเจริญ ชูรัมย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวี
จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อ 22 เมษายน 2549

ขอขอบพระคุณอย่างสูง
จักรพงศ์ มนัสพิทักษ์ชัย

ภาคผนวก ข
รายละเอียดตำบล หมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่ในเขต/และ
ติดต่อกรมกฤษฎีกากระทรวงมหาดไทย

**รายละเอียดตำบล หมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่ในเขต/และ
ติดต่อกับเขี้ยวอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง**

อำเภอนาทวี มี 4 ตำบล ประกอบด้วย

1. ตำบลทับช้าง มี 1 หมู่บ้าน พื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานฯ และพื้นที่รอบนอก
ใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

ลำดับที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ที่อยู่	พื้นที่ที่อยู่	ปีที่ดำเนินการ		หมายเหตุ
			ในเขต อุทยาน	รอบนอกเขต อุทยานฯ	ปี 2547	ปี 2548	
1.	หมู่ที่ 1	บ้านทับช้าง		/		/	
2.	หมู่ที่ 2	บ้านเกาะงูน		/		/	
3.	หมู่ที่ 3	บ้านโคกจง		/		/	
4.	หมู่ที่ 4	บ้านหัวควน		/		/	
5.	หมู่ที่ 5	บ้านใหญ่		/		/	
6.	หมู่ที่ 6	บ้านวังไทร	/		/		
7.	หมู่ที่ 7	บ้านโคกเอาะ	/		/		
8.	หมู่ที่ 8	บ้านลุ่ม	/		/		
9.	หมู่ที่ 9	บ้านช้อนทอง		/		/	
10.	หมู่ที่ 10	บ้านเกาะจง	/		/		

2. ตำบลคลองขวาง มี 7 หมู่บ้าน มีพื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานฯ และพื้นที่รอบนอกใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

ลำดับที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ที่อยู่	พื้นที่ที่อยู่	ปีที่ดำเนินการ		หมายเหตุ
			ในเขต อุทยาน	รอบนอกเขต อุทยานฯ	ปี 2547	ปี 2548	
1.	หมู่ที่ 1	บ้านนาปรัง	/		/		
2.	หมู่ที่ 2	บ้านคลองไข่มุก	/		/		
3.	หมู่ที่ 3	บ้านช้างไห้	/		/		
4.	หมู่ที่ 4	บ้านเขาวัง		/		/	
5.	หมู่ที่ 5	บ้านเก่า		/		/	
6.	หมู่ที่ 6	บ้านคลองขย	/				
7.	หมู่ที่ 7	บ้านคลองบอน		/	/	/	

3. ตำบลคลองทราย มี 8 หมู่บ้าน มีพื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานฯ และพื้นที่รอบนอกใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

ลำดับที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ที่อยู่	พื้นที่ที่อยู่รอบ	ปีที่ดำเนินการ		หมายเหตุ
			ในเขต อุทยาน	นอกเขต อุทยานฯ	ปี 2547	ปี 2548	
1.	หมู่ที่ 1	บ้านคลองทราย					
2.	หมู่ที่ 2	บ้านลำหิง					
3.	หมู่ที่ 3	บ้านลำพด					
4.	หมู่ที่ 4	บ้านใหม่					
5.	หมู่ที่ 5	บ้านล่องมุด					
6.	หมู่ที่ 6	บ้านปลายคลอง					
7.	หมู่ที่ 7	บ้านไต้นนท์					
8.	หมู่ที่ 8	บ้านเขานา					

4. ตำบลประกอบ มี 7 หมู่บ้าน มีพื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานฯและพื้นที่รอบนอกใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

ลำดับที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ที่อยู่		ปีที่ดำเนินการ		หมายเหตุ
			ในเขตอุทยาน	รอบนอกเขตอุทยานฯ	ปี 2547	ปี 2548	
1.	หมู่ที่ 1	บ้านประกอบดก		/		/	
2.	หมู่ที่ 2	บ้านโครง		/		/	
3.	หมู่ที่ 3	บ้านประกอบออก	/		/		
4.	หมู่ที่ 4	บ้านทุ่งเปรี๊ยะ		/	/	/	
5.	หมู่ที่ 5	บ้านวัด	/		/		
6.	หมู่ที่ 6	บ้านวังใหม่	/		/		
7.	หมู่ที่ 7	บ้านเกาะไม้ใหญ่	/				

อำเภอสะเตาะ มี 2 ตำบล ประกอบด้วย

1. ตำบลสำนักแคว มี 7 หมู่บ้าน มีพื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานฯและพื้นที่รอบนอกใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

ลำดับที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ที่อยู่		ปีที่ดำเนินการ		หมายเหตุ
			ในเขตอุทยาน	นอกเขตอุทยานฯ	ปี 2547	ปี 2548	
1.	หมู่ที่ 1	บ้านสำนักแคว		/		/	
2.	หมู่ที่ 2	บ้านน้ำลัด		/		/	
3.	หมู่ที่ 3	บ้านม่วง		/		/	
4.	หมู่ที่ 4	บ้านห้วยตู		/		/	
5.	หมู่ที่ 5	บ้านควนตานี	/				
6.	หมู่ที่ 6	บ้านคลองย่น	/		/		
7.	หมู่ที่ 7	บ้านคลองปลา		/	/	/	
8.	หมู่ที่ 8	บ้านแปดร้อยไร่		/	/	/	
9.	หมู่ที่ 9	บ้านควนยาง		/		/	
10.	หมู่ที่ 10	บ้านทุ่งจ้ง		/	/	/	

2. ตำบลปรัก มี 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานฯ และพื้นที่รอบนอก

ลำดับที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ที่อยู่	พื้นที่ที่อยู่	ปีที่ดำเนินการ		หมายเหตุ
			ในเขต อุทยาน	รอบนอกเขต อุทยานฯ	ปี 2547	ปี 2548	
1.	หมู่ที่ 1	บ้านใหม่		/		/	
2.	หมู่ที่ 2	บ้านทุ่งออก		/		/	
3.	หมู่ที่ 3	บ้านตลาดปรัก		/		/	
4.	หมู่ที่ 4	บ้านตะเคียนเถา		/		/	
5.	หมู่ที่ 5	บ้านปรักออก		/		/	
6.	หมู่ที่ 6	บ้านปรักตก		/		/	
7.	หมู่ที่ 7	บ้านปรักใต้		/		/	
8.	หมู่ที่ 8	บ้านหัวถนน		/		/	
9.	หมู่ที่ 9	บ้านยางเกาะ		/		/	
10.	หมู่ที่ 10	บ้านบางแห้ง	/		/		

ภาคผนวก ก

โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการนาร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วม
เพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

หลักการและเหตุผล

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้เล็งเห็นถึงปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติระหว่างราษฎรในชุมชนดั้งเดิม รอบ ๆ พื้นที่กับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จึงกำหนดให้อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ดำเนินการโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนเพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหาคัดแย้ง โดยอาศัยหลักการร่วมกันบริหารจัดการ ร่วมกันอนุรักษ์ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและแบ่งปันผลประโยชน์ตามศักยภาพและความเหมาะสมของท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จึงได้กำหนดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความรัก ความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมีบทบาทและส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการปลูกสร้างจิตสำนึก ให้มีความรู้ความเข้าใจ ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์
2. เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรัก ความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมีบทบาทและส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
3. เพื่อรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง อันเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศ
4. เพื่อคงไว้ซึ่งแหล่งที่อยู่ของสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพและแหล่งนิเวศวิทยาให้คงอยู่สืบไป

เป้าหมาย

1. เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อให้ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อให้ความรู้ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน
4. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติ
5. เพื่อปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

โครงการผู้นำและ/หรือแกนนำไปทัศนศึกษาอุทยานต่างพื้นที่ตามโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

1. หลักการและเหตุผล

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ได้กำหนดจัดกิจกรรมนำผู้นำโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ศึกษาดูงานต่างพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสริมสร้างความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและเครือข่ายพื้นที่ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับชุมชนและเครือข่าย
- 2.2 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 2.3 เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์กรชุมชนเครือข่าย

3. เป้าหมาย

- 3.1 ผู้นำชุมชนจาก 16 หมู่บ้าน จำนวน 48 คน
- 3.2 เจ้าหน้าที่โครงการนำผู้นำโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน จำนวน 12 คน

โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนและการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน ตามโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

1. หลักการและเหตุผล

อุทยานเขาน้ำค้าง ได้กำหนดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ด้านการวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนของตนเอง และสร้างความแข็งแกร่งภายในชุมชน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ด้านการวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนของตนเอง

2.2 เพื่อสร้างความแข็งแกร่งภายในชุมชน

3. เป้าหมาย

ส่งเสริมโครงการเพื่อการเสริมสร้างเศรษฐกิจและพัฒนา คุณภาพชีวิตของราษฎร ในพื้นที่เป้าหมาย 16 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 ครั้งครั้งละ 45 คนเป็นจำนวน 90 คน

โครงการประชุมผู้นำ เพื่อร่างหลักเกณฑ์ กติกา ประชาคมร่วมรัฐของหมู่บ้านตามโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

1. หลักการและเหตุผล

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ได้กำหนดกิจกรรมประชุมผู้นำเพื่อร่างหลักเกณฑ์ กติกาประชาคมร่วมรัฐหมู่บ้าน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนกับรัฐ ประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของประชาคมร่วมรัฐ

2.2 เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนกับรัฐ ประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ

2.3 เพื่อสร้างกฎระเบียบ กำหนดกติกาของประชาคมในการบริหารจัดการ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.4 เพื่อพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาในพื้นที่
 เกือบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และไม่ทำให้ความเสียหายต่อระบบนิเวศและ
 สิ่งแวดล้อม

3. เป้าหมาย

ผู้นำโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติ
 อย่างยั่งยืน ที่ได้รับการคัดเลือกจาก 16 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 ครั้ง รวม 32 ครั้ง ครั้งละ
 15 คน รวม 480 คน

โครงการประชุม ราษฎรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและร่างพิจารณาหลักเกณฑ์
 ประชาคมร่วมรัฐ และจัดตั้งองค์กรระดับหมู่บ้านตาม โครงการนำร่องการพัฒนาการมี
 ส่วนร่วมเพื่อจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

1. หลักการและเหตุผล

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ได้กำหนดจัดกิจกรรมประชุมราษฎรเพื่อรับฟัง
 ความคิดเห็นและพิจารณาร่างหลักเกณฑ์กติกาศาประชาคมร่วมรัฐและจัดตั้งองค์กรระดับ
 หมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักเกณฑ์กติกาศาประชาคมร่วมรัฐ และ
 จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนกับรัฐ ประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้
 สามารถบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของประชาคมร่วมรัฐ

2.2 เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนกับรัฐ ประสานการทำงาน
 อย่างเป็นระบบ

2.3 เพื่อให้ราษฎรสร้างกฎระเบียบ กำหนดกติกาของประชาคมในการบริหาร
 จัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.4 เพื่อพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาในพื้นที่
 เกือบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และไม่ทำความเสียหายต่อระบบนิเวศและ
 สิ่งแวดล้อม

3. เป้าหมาย

3.1 ประชุมระดับพื้นที่ 16 หมู่บ้าน

3.2 ประชุมราษฎรในหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 60 คน เป็นจำนวน 960 คน
โครงการผู้นำและ/หรือแกนนำไปทัศนศึกษาดูงานต่างพื้นที่ตามโครงการนำร่อง
การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

1. หลักการและเหตุผล

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้เล็งเห็นถึงปัญหาความขัดแย้งใน
การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติระหว่างราษฎรในชุมชนดั้งเดิมรอบ ๆ พื้นที่กับเจ้าหน้าที่
อุทยานแห่งชาติ จึงกำหนดให้อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ดำเนินการ โครงการนำร่องการ
พัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนเพื่อมุ่งเน้นการแก้ไข
ปัญหาความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักการร่วมกันบริหารจัดการ ร่วมกันอนุรักษ์ดูแล
ทรัพยากรธรรมชาติและแบ่งปันประโยชน์ตามศักยภาพและความเหมาะสมของท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จึงได้กำหนดจัดกิจกรรมนำผู้นำโครงการนำร่อง
การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ศึกษาดูงานต่างพื้นที่
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสริมสร้างความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งองค์กรชุมชน
และเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติร่วมกันอย่างมี
ประสิทธิภาพ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.2 เพื่อสร้างจิตสำนึกให้มีความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ

ภาคผนวก ง
รายงานสรุปผล

รายงานสรุปผล

การตรวจสอบการถือครองและรังวัดแปลงที่ดินทำกินของราษฎรในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

1. เรื่องเดิม

ปัญหาที่ทำกินของราษฎรในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง มีปัญหาเรื้อรังมานาน โดยได้มีการประชุมเรียกร้องของราษฎร บริเวณที่ว่าการอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2540 เนื่องจากราษฎรได้รับความเดือดร้อน สวนยางพาราที่ปลูกทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เข้าไปทำการโค่นไม้ยางพาราเก่า เพื่อปลูกไม้ยางพาราใหม่ ถูกเจ้าหน้าที่ออกหมายจับกุมเรียกร้องให้ทางราชการยกเลิกเขตอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ

วันที่ 3 มีนาคม 2540 โดยผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เดินทางมารับข้อเรียกร้องของราษฎรตามบันทึกข้อตกลงสัตยาบัน ตัวแทนระหว่างตัวแทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับตัวแทนราษฎร เพื่อพิจารณาคำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีคำสั่งที่ 127/2540 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2540 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎรในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาเป็นประธาน และป่าไม้จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการตามคำสั่งที่ 127/2540 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2540 ได้มีคำสั่งที่ 1/2540 ลงวันที่ 17 เมษายน 2540 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎรในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง โดยมีนายสมพงษ์ ธรรมโชติ หัวหน้าฝ่ายป้องกันรักษาป่า สำนักงานป่าไม้จังหวัดสงขลา เป็นประธานกรรมการและนายลลิตชัย โพธิ์สูง หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการตามคำสั่งที่ 127/2540 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2540 ได้รายงานให้
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามหนังสือจังหวัดสงขลา ค่วนที่สุด ที่ สข 001/14709
ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2542

พื้นที่	จำนวนผู้ถือครอง			อยู่ก่อนการประกาศป่าไม้			อยู่หลังประกาศป่าไม้			หมายเหตุ
	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่	
ตำบล	117	189	2,277-1-37	89	140	1,402-1-62	28	49	874-3-75	
ประกอบ										
CN 4ม.1,6										
CN 5 ม. 5	165	303	4,828-1-00	99	137	2,216-1-00	66	166	2,612-0-00	
CN 6 ม.6,7	76	78	1,176-2-00	20	22	258-2-75	56	56	917-3-25	
และม.10										
ตำบลทับช้าง										
ตำบลทับช้าง	172	276	4,450-3-75	96	155	2,054-1-75	76	121	2,396-2-00	
CN 7 ม.8										
CN8 ม.	202	276	2,885-3-75	143	217	2,056-3-75	59	59	829-0-00	
1,4,6,7										
ตำบลกรອງ	164	334	4,361-0-50	140	194	2,456-0-25	24	140	1,905-0-25	
กวาง										
CN13ม.1										
CN14ม.2	52	63	1,422-1-25	3	3	20-1-00	49	60	1,402-0-25	
CN15 ม.3,6	221	326	5,998-3-50	47	51	745-1-75	174	275	5,253-1-75	
ต.กรອງทราย										

ต่อมาจังหวัดสงขลาได้รับหนังสือ ที่ว่าการอำเภอนาทวี ที่ สข 1011/618 ลงวันที่
5 มีนาคม 2544 หนังสือที่ว่าการอำเภอสะเดา ที่ สข 0511/1078 ลงวันที่ 2 เมษายน 2544
และหนังสือของนายสุทัศน์ เรืองศรี ฉบับวันที่ 2 เมษายน 2544 ว่าด้วยตัวแทนของ
ราษฎรในพื้นที่ ขอให้อำเภอและจังหวัด ประสาน ติดตามผลการพิจารณา ตามคำสั่ง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ 127/2540 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2540

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รายงาน รองนายกรัฐมนตรี (นายไทรรงค์
สวรรณศิริ) ตามหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ 0712.3/31942 ลงวันที่ 28
ธันวาคม 2543 แจ้งว่าได้ส่งเรื่องให้กรมป่าไม้ดำเนินการแล้วว่าจะต้องดำเนินการแก้ไข
ปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง จะต้องดำเนินการตามมติ
คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541

2. สรุปบัญชีแสดงผลการรังวัดพิสูจน์สิทธิ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

พื้นที่	จำนวนผู้ถือครอง			อยู่ก่อนการประกาศป่าไม้			อยู่หลังประกาศป่าไม้			หมายเหตุ
	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่	
ตำบลปรึก CN 1 ม. 10	102	111	2,045-2-00	-	-	-	102	111	2,045-2-00	
CN 2 ม. 11 ตำบลสำนักแคว	79	95	2,128-1-75	-	-	-	79	95	2,128-1-75	
CN 3 ม.3,4,5	125	139	1,837-3-00	-	-	-	125	139	1,837-3-00	
CN 10,11,12 ม. 6	566	643	10,381-2-58	127	129	2,047-1-08	438	514	8,334-1-50	

ส่วนที่ 2 ร่างแผนยุทธศาสตร์การจัดการอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างวิสัยทัศน์
ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์คงอยู่ พัฒนาฟื้นฟู เรียนรู้ ศึกษาวิจัย ท่องไพร
ธรรมชาติยั่งยืนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

พันธกิจ

สงวนอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ ให้การบริการการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดย
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นกรอบบรรทัดฐานและแนวทางสำหรับการบริหารจัดการอุทยาน
แห่งชาติเขาน้ำค้างให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อคุ้มครองป้องกัน ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขต
อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างไม่ให้ถูกทำลายและคงอยู่ในสภาพเดิมอย่างยั่งยืน
2. เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างที่
เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาวิจัย ด้านนิเวศป่าไม้แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและนิเวศวิทยาที่สำคัญของ จังหวัดสงขลา

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

เพื่อให้การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง สอดคล้องกับการวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์และสามารถบรรลุวิสัยทัศน์พันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การคุ้มครองระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยและการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การคุ้มครองระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

1. เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ได้รับการสงวนอนุรักษ์และฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงและสมบูรณ์ เป็นฐานหรือ ต้นทุนในการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลและ ยั่งยืน

2. กลยุทธ์

2.1 ป้องกันรักษาทรัพยากร

2.2 จัดการทรัพยากร

3. ปัจจัยความสำเร็จ

3.1 ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอุทยานฯ ได้รับการ คุ้มครองและดูแลรักษา

3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอุทยานฯ ได้รับการ จัดการและฟื้นฟู

3.3 พันธมิตรและความร่วมมือในการดูแลรักษาทรัพยากรในอุทยานฯ

4. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก

4.1 พื้นที่ป่าในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ไม่ลดลง และได้รับการฟื้นฟูเพิ่มขึ้น

4.2 จำนวนและชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ป่า ที่สำคัญต่อระบบนิเวศน์ไม่ลดลง

4.3 การบุกรุกพื้นที่และการลักลอบล่า/จับสัตว์ป่าและตัดไม้ลดลง

4.4 กลุ่ม และแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เป็นแหล่งเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีคุณภาพและชื่อเสียงในระดับประเทศและนานาชาติ

2. กลยุทธ์

2.1 ป้องกันและจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2.2 พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการ และการบริการที่ดี

2.3 มาตรฐานสนับสนุนภาคเอกชนและท้องถิ่นบริการท่องเที่ยว

2.4 พัฒนาระบบสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา

3. ปัจจัยความสำเร็จ

3.1 คุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

3.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการและการให้บริการ สอดคล้องกับศักยภาพและทรัพยากรของพื้นที่ รวมทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

3.3 การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและท้องถิ่นในการให้บริการท่องเที่ยว

3.4 การบริการสื่อความหมาย และธรรมชาติศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์

1. เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญสามารถปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน ประชาชน เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. กลยุทธ์

2.1 บล็อกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนและประชาชน

2.2 จัดแหล่งเรียนรู้อุทยานแห่งชาติ

3. ปัจจัยความสำเร็จ

3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนและเยาวชนในการอนุรักษ์

3.2 ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการคุ้มครอง ดูแลรักษา

4. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก

4.1 พื้นที่ป่าในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ไม่ลดลงและได้รับการฟื้นฟูเพิ่มขึ้น

4.2 การบุกรุกพื้นที่และการลักลอบล่า/จับสัตว์ป่าและตัดไม้ลดลง

4.3 กลุ่มและแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น

ความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติ

แผนยุทธศาสตร์การจัดการอุทยานแห่งชาติ จะสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล โดยเฉพาะในการป้องกันการเสื่อมโทรม หรือการสูญสิ้นของทรัพยากรธรรมชาติให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตเกิดความสุขในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน และสามารถสนับสนุนยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาประเทศ ทั้งการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน การเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน และการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการสร้างความควบคุมระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

บริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการประสานการมีส่วนร่วมการปฏิบัติตามแผน โดยมีกลไก และขั้นตอน ดังนี้

1. กลไกการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

การนำแผนยุทธศาสตร์การจัดการอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างแบบบูรณาการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จำเป็นต้องมีกลไกเพื่อเป็นเครื่องมือในทางปฏิบัติ

1.1 หน่วยงานรับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก - กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

- สำนักอุทยานแห่งชาติ

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6

อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

หน่วยงานสนับสนุน - หน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

- จังหวัดสงขลา

- หน่วยงานภาครัฐอื่น

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น

ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรเอกชน

1.2 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

เป็นกลไกทางกฎหมายหลักในการปฏิบัติตามแผน โดยได้กำหนดกรอบและแนวทางในการบริหารจัดการอุทยานฯ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ประกาศใช้มากกว่า 40 ปี จึงควรต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน

1.3 งบประมาณสนับสนุน

เป็นปัจจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว รวมทั้งการสนับสนุนจากจังหวัด ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างไรก็ตามการบริหารงบประมาณของอุทยานฯ ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาอุทยานฯตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการฯ

2. ขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

2.1 นำเสนอสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 พิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อเสนอกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้ความเห็นชอบต่อไป

2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ

2.3 การติดตามและประเมินผล

1) การติดตามและรายงานผล ประจำปีงบประมาณ

2) การประเมินผล เพื่อตรวจสอบผลความสำเร็จของการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ

เป็นแผนปฏิบัติการตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างแบบบูรณาการ ซึ่งมีกรอบระยะเวลา 10 ปี คือ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549-2558 โดยระยะแรกปี พ.ศ. 2549-2551

แผนงาน/โครงการ และงบประมาณตามกลยุทธ์และยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ 1 การคุ้มครองระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 ป้องกันรักษาทรัพยากร

1. ปรับปรุงแนวเขตอย่างมีส่วนร่วม

2. แผนงานพัฒนาแนวร่วมพิทักษ์อุทยานฯ

3. เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

4. แผนงานจำแนกเขตการจัดการอุทยานฯ

กลยุทธ์ที่ 2 จัดการทรัพยากร

แผนจัดการระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

แผนปฏิบัติการ

กลยุทธ์ที่ 1

1. แผนงานปรับและหมายแนวเขตอุทยานแห่งชาติ

1.1 โครงการจัดทำแนวฝั่งหลักเขตบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

1.2 โครงการจัดทำเครื่องหมายแนวเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง ระยะทาง

67 กิโลเมตร

1.3 โครงการสำรวจการถือครองที่ดินของราษฎรรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

2. แผนงานพัฒนาแนวร่วมพิทักษ์อุทยาน

2.1 โครงการส่งเสริมการจัดตั้งแนวร่วมพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ

2.2 โครงการเผยแพร่ความรู้ และสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

3. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 โครงการพัฒนาบุคลากรและเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน

3.2 โครงการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ที่ถูกบุกรุก ยึดถือครอบครองและ

ปลูกป่าทดแทน

4. แผนงานจำแนกเขตการจัดการอุทยานฯ

4.1 โครงการจำแนกเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

กลยุทธ์ที่ 2

1. แผนงานจัดการระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

1.1 โครงการศึกษาสังคมพืช ชนิดพันธุ์ไม้และสถานภาพสัตว์ป่าหายาก ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

1.2 โครงการจัดการชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์

1.3 โครงการจัดการระบบนิเวศน์พื้นที่ต้นน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

กลยุทธ์ที่ 3 ป้องกันและจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แผนงานพัฒนาระบบจัดการสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมนันทนาการและการบริการ

ที่ได้มาตรฐาน

1. แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ

2. แผนงานยกระดับกิจกรรมนันทนาการและการบริการ

กลยุทธ์ที่ 5 สนับสนุนภาคเอกชนและท้องถิ่นบริการท่องเที่ยว

1. แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกานบริการท่องเที่ยวและที่พัก

2. แผนงานพัฒนาและเพิ่มศักยภาพเอกชนและชุมชน

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา

1. แผนงานพัฒนานักท่องเที่ยวคุณภาพ
2. แผนงานพัฒนาระบบสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3

1. แผนงานพัฒนาระบบจัดสิ่งแวดลอม
 - 1.1 โครงการอุทยานแห่งชาติปลอดภัย

กลยุทธ์ที่ 4

- 1.1 แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง
- 1.2 โครงการพัฒนาระบบสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ

- 1.3 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ลำธารบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

น้ำค้าง

2. แผนงานยกระดับกิจกรรมนันทนาการและการบริการ
 - 2.1 โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการให้บริการนักท่องเที่ยว
 - 2.2 โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของอุทยาน

แห่งชาติเขาน้ำค้าง

กลยุทธ์ที่ 5

1. แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการท่องเที่ยวและที่พัก
 - 1.1 โครงการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการให้บริการ
2. แผนงานพัฒนาและเพิ่มศักยภาพเอกชนและชุมชน
 - 2.1 โครงการพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - 2.2 โครงการเพิ่มขีดความสามารถด้านบริการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 6

1. แผนงานพัฒนานักท่องเที่ยวคุณภาพ
 - 1.1 โครงการสร้างจิตสำนึกนักท่องเที่ยว
 - 1.2 โครงการนักท่องเที่ยวแนวร่วมเฝ้าระวังและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

2. แผนงานพัฒนาระบบสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา
 - 2.1 โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ
 - 2.2 โครงการปรับปรุงระบบป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติ
 - 2.3 โครงการพัฒนานักสื่อความหมายของอุทยานแห่งชาติ
 - 2.4 โครงการพัฒนาธรรมชาติศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยและพัฒนา

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างฐานข้อมูลและเครือข่ายสนับสนุนการบริหารจัดการ

1. แผนงานสำรวจและประเมินสถานภาพทรัพยากร
2. แผนงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ
3. แผนงานพัฒนาระบบเครือข่ายเชื่อมโยงและสื่อสาร

กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริมความร่วมมือและใช้ประโยชน์การวิจัย

1. แผนงานสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการศึกษาวิจัย
2. แผนงานสนับสนุนเผยแพร่ และใช้ประโยชน์งานวิจัยและพัฒนาต่อสาธารณะ

กลยุทธ์ที่ 7

1. แผนงานสำรวจและประเมินผลสถานภาพทรัพยากร

1.1 โครงการสำรวจและประเมินผลสถานภาพระบบนิเวศและความ

หลากหลายทางชีวภาพ

2. แผนงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ
 - 2.1 โครงการจัดทำโปรแกรมฐานข้อมูลระบบสารสนเทศ (GIS)
3. แผนงานพัฒนาระบบเครือข่ายเชื่อมโยงและสื่อสาร
 - 3.1 โครงการจัดหาโทรศัพท์พื้นฐาน จำนวน 8 หมายเลข
 - 3.2 โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลอุทยานแห่งชาติระดับพื้นที่
 - 3.3 โครงการปรับปรุงระบบเครือข่ายสื่อสารอุทยานแห่งชาติ
 - 3.4 โครงการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ต

กลยุทธ์ที่ 8

1. แผนงานสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการศึกษาวิจัย

1.1 โครงการศึกษาปัจจัยคุกคามและผลกระทบทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ

- 1.2 โครงการจัดทำคู่มือศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อทรัพยากรเบื้องต้น
- 1.3 โครงการประเมินคุณค่าทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ
2. แผนงานสนับสนุนเผยแพร่และใช้ประโยชน์งานวิจัยและพัฒนาต่อสาธารณะ
 - 2.1 โครงการประชาสัมพันธ์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาสู่ประชาชน
 - 2.2 โครงการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากงานวิจัยและพัฒนา
 - 2.3 โครงการจัดทำวารสารอุทยานแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์

กลยุทธ์ที่ 9 การมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชนในการอนุรักษ์

1. แผนงานสร้างเครือข่ายเยาวชน
2. แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 10 ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการคุ้มครอง ดูแลรักษา

1. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพเครือข่าย

กลยุทธ์ที่ 9

1. แผนงานสร้างเครือข่ายเยาวชน
 - 1.1 โครงการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังการป้องกันทรัพยากร
 - 1.2 โครงการให้ความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
 - 2.1 โครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากร
 - 2.2 โครงการศึกษาดูงานของคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

พื้นที่อนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง

กลยุทธ์ที่ 10

- 1.1 แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพเครือข่าย
- 1.2 โครงการสำรวจและประเมินผลพื้นที่ป่าและสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติ

เขาน้ำค้าง

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมป่าไม้, สำนักอนุรักษ์นิคมทรัพยากรธรรมชาติ. (2544). *อุทยานแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548). *การประเมินผลโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). *เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กองอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง. (2547). *รายงานการวิจัย ชุดโครงการนำร่องแผนยุทธศาสตร์อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง*. ม.ป.ท.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). *นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). *การบริหารการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตยา สุวรรณชฎ. (2527). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *องค์การและการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2526). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพัชณา.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2523). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- พยอม วงศ์สารศรี. (2537). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พรเพ็ญ จริญญาณมล. (2542). *บทบาทผู้นำในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษา เฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาระบบนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2547). *รายงานการวิจัย (ปีงบประมาณ 2547) ชุดโครงการศึกษาภาพของจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2539). *การดำเนินงานเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย. วารสารการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, 3, 3-9.*
- วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกฤษะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงดาว.
- วีระศักดิ์ อุปสิทธิ. (2545). *บทบาทศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กับความมั่นคงแห่งชาติ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. (2545). *ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *ทฤษฎีองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991.
- สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม. (2520). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรววิทยา.
- สุนันทา พูนน้อย. (2543). *บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุดม เชนกiewicz. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาชุมชน.
เชียงใหม่: ม.ป.ท.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล นายจักรพงศ์ มนต์พิทักษ์ชัย
วัน เดือน ปี เกิด 13 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด จังหวัดสงขลา
วุฒิการศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
จากโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทักษิณ จังหวัดสงขลา
ปีการศึกษา 2542
สำเร็จปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีการศึกษา 2545
ตำแหน่งหน้าที่
การงานปัจจุบัน นักวิชาการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

